Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ. БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…тэмнай 1921 оной …бриин 21-һээ гарана | № 92 (16315) | 1983 оной апрелиин 20, среда | Сэн 3 мүнгэн.

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ДЭРГЭДЭХИ ЭРДЭМ, ТЕХНИКЫН ТАЛААР ЛЕНИНСКЭ БА СССР-эй ГҮРЭНЭЙ ШАНГУУДЫЕ ОЛГОДОГ КОМИТЕДТЭ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи эрдэм, техникын талаар Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгодог комитедэй пленум академик А. П. Александровай түрүүлэлгэ доро апрелиин 18-да болобо.

Элитэ мэдээжэ эрдэмтэд, ороной арадай ажахын мэргэжэлтэд пленумэй хүдэлмэридэ хабаадаһан байгаа.

СССР-эй 1983 оной Гүрэнэй шангуудые олголгодо табигдаха зохёолнуудые пленум хаража үзөөд, конкурсдо хабаадуулхын тула эгээл эрхимүүдыень шэлэжэ абаһан байгаа.

Эдэ зохёолнуудай список «Известия» газетэдэ толилогдохо юм.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

…юзна республиканuудай …партинуудай ЦК-нуудай, …иин крайкомууд болон …муудай нэгэдэхи секре…нарай зүблөөн 1983 оной …елиин 18-да КПСС-эй …да болоожо. Хүдөө ажа… хүгжөөлгын ба Эдеэ …ной программые бэелүүл… бодото зарим асуудал…дые хаража үзэһэн байна. …ПСС-эй ЦК-гай Политбюро…ой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-… секретарь М. С. Горба… зүблөөн дээрэ элидхэл …

…ПСС-эй Ростовско обкомой нэгэдэхи секретарь …А. Бондаренко, КПСС-эй …ширай обкомой нэгэдэхи …ретарь М. З. Шакиров, …аниин Компартиин Чер…кса обкомой нэгэдэхи секретарь Н. К. Лутак, КПСС-эй …тайн крайкомой нэгэдэхи …етарь Н. Ф. Аксенов, …СС-эй Краснодарай край…мой нэгэдэхи секретарь …И. Воротников, Казахста… Компартиин Кустанайн …омой нэгэдэхи секретарь …П. Демиденко, Узбеки…тай Компартиин Ташкен…тай обкомой нэгэдэхи сек…тарь М. М. Мусаханов, …давиин Компартиин ЦК-… нэгэдэхи секретарь С. К. …оссу, КПСС-эй Татарай …комой нэгэдэхи секретарь …И. Усманов, Эстониин …партиин ЦК-гай нэгэдэхи …ретарь К. Г. Вайно, …СС-эй Томско обкомой …дэхи секретарь Е. К. Ли…, Таджикистанай Ком…тиин ЦК-гай нэгэдэхи …етарь Р. Н. Набиев, Бе…ссиин Компартиин Брес… обкомой нэгэдэхи сек…рь Е. Е. Соколов, Ук…ин Компартиин Полтав… обкомой нэгэдэхи секре… Ф. Т. Моргун, КПСС-эй …ковско обкомой нэгэдэхи …ретарь В. Н. Конотоп …эд элидхэлые зүбшэн …лгэдэ хабаадаһан байна.

…ПСС-эй ЦК-гай майн ба …бриин (1982 он) Плену…дэй шиидхэбэринүүдээр, … болон правительствын …дахи тогтоолнуудаар хү… нютагуудта КПСС-эй …I съездын, ороной Эдеэ …ной программын табиһан …лгонуудые бэелүүлхын … таарамжатай һайн эко…ическа шэнэ эрхэ байдал …уулагдаа гэжэ элидхэл …ор, хэлэһэн үгэнүүд соо …дэглэгдээ. Хүдөө ажахын …дприятинуудай коллекти…дтэ үйлэдбэриин ба тех…логическа журам шангад…дана, хүдөө ажахын ба …ропромышленна комплек… бусад һалбаринуудай …боо барисаан бэхижүүлэг…, харилсаан ажаллалгань …жаруулагдана. Экономи… энэ һалбариин ажалшад … хоолой нөөсэ баялигуу… тогтууритай һайнаар үр…хын, үйлэдбэриин уча… бүхэндэ эсэсэй үндэр … дүнгүүдые туйлахын ту… хүсэлэл оролдолгонуудаа …үүлнэ.

Үрэ дүнгүүдые шэнжэлгын …һанай ёһоор, зарим …публиканууда, хизаар… болон областьнуудта худөөдэ байгуулагдаһан үйлэдбэриин хүсые, газараа, ажалай нөөсэнүүдые хэрэглэлгэдэ ехэ дутуу дунданууд ушарна, гээгдэлнүүд тохёолдоно. Орооһо таряа, саахарай свекло, мяха, һү болон бусад продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ эршэ дэлисын талаар табан жэлэй даабаринуудһаа гээгдэлдэ орожо, гүрэн түрын үмэнэ үритэй шэритэй болоһон үсөөн бэшэ ажахынууд бии. Хүдөө нютагуудые социально-ажаһуудалай талаарнь шэнэдхэн хубилгаха асуудалнууд үшөөл удаанаар шиидхэгдэнэ.

Байгша оной зорилгонуудта, хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, хараалагдаһан түсэбтэ даабаринуудые хэлбэришэгүйгөөр дүүргэлгые хангаха талаар тодорхой хэмжээнүүдтэ зүблөөн дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байна. Хабарай тарилгые саг соонь, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ, ургаса дээшэлүүлхэ, орооһо таряа, тэжээл болон газар тарялангай бусад продукци хуряажа абалгые ехэдхэхэ, эмхидхэлэй болон агротехническэ бүхы хэмжээ ябуулгануудые үргэлжэ дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай гэжэ онсолон тэмдэглэгдэһэн байна. Мал ажал дээрэ энэ һалбариие саашадань хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ, үхэр малай ба шубуудай ашаг шэмые али бүхы талаарнь дээшэлүүлгэдэ, мяха, һү, үндэгэ ехээр үйлэдбэрилгэдэ гол анхаралаа оролдолгонууд элсүүлэн хабаадуулагдаха ёһотой.

Хүдөө нютагуудта бүхы экономическа хүдэлмэриие эрид һайжаруулха, ажахын тоосоое, ажалай ба үйлэдбэриин эмхидхэлэй түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдээ. Хүдөөгэй партийна организацинуудай хүдэлмэриин түхэл шэнжэнүүдые, арга онолнуудые саашадань һайжаруулха шухала гэжэ заагдаһан байна.

Зүблөөнэй түгэсхэлдэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андропов дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК ажахын ба соёлой байгуулалтын бүхы участогуудта партиин эмхидхэлэй, политическэ ажал ябуулгые бэхижүүлхэ, гадаадын политикые хүтэлбэрилхэ хүдэлмэреэ залан сэхээр ябуулна гэжэ нүхэр Ю. В. Андропов тэмдэглээ.

ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ хабаатай асуудалнууд Политбюрогой ба Секретариадай анхаралда байһаар. Хүдэлмэриин түхэл шэнжые нарижуулан һайжаруулгада, абтаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлгын хойноһоо хиналтаа шангадхалгада, партийна, гүрэнэй ба ажалай журамые бэхижүүлгэдэ гол анхарал хандуулагдана. Эдэ бүгэдые коммунистнууд, бүхы ажалшад һайшаажа, үйлэдбэриин хэрэгүүдтэ һайнаар нүлөөлһэн байха юм. Промышленна продукци үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ худалдаха нэгэдэхи кварталай түсэб 102 процентээр дүүргэгдээ. Нёдондо жэлэй нэгэдэхи кварталайхитай жэшэбэл, промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 4,7 процентээр дээшэлһэн байна. 1982 ондо энэ үрэ дүн 2,1 процент байһан юм. Ажалай бүтээсэ нёдондо жэлэй нэгэдэхи кварталда 1,5 процент ургаһан байгаа һаа, мүнөө 3,9 процентээр ургаа.

Экономикын эдэ гол үрэ дүнгүүдые тогтууритай һайнаар хүгжөөхэ шухала. Түсэблэлгые һайжаруулха, ажахы эрхилэлгые нарижуулан гуримшуулха, ехэ продукци үйлэдбэрилэн гаргаһанайнь ба тэрэнэй шанарые дээшэлүүлһэнэйнь түлөө ажалша коллективүүдтэ урмашуулгын гурим тогтоохо экономическа эрхэ байдал байгуулха талаар зохёогдон абтаһан хэмжээнүүд шэглүүлэгдэнхэй байна.

Энээнэй тула арадай ажахын бүхы участогуудта саашадаашье эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, табигдаһан зорилгонуудые оролдосотойгоор бэелүүлхэ хэрэгтэй гэжэ Политбюро тоолоно.

Хүдөө ажахы хадаа партиин хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдэй нэгэниинь мүн. Тэрэниие саашадань хүгжөөлгын харгы замууд партиин XXVI съезд дээрэ тодорхойлогдоо һэн. КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ СССР-эй Эдеэ хоолой программа баталагдан абтаһан байгаа. Ехэ шухала шиидхэбэринүүд абтаа. Гэбэшье тэдэ өөһэдөө «бэелүүлэгдэшэхэгүй» ха юм даа. Һайн эмхидхэл хэрэгтэй, тэдэниие дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ ажалшадые элсүүлэн хабаадуулха шухала.

Мүнөө дээрээ хүдөө ажахын ажал хэрэгүүд үшөөл орёо байһаар. Һүүлэй жэлнүүдтэ саг үргэлжэ тохёолдодог хангалтагүй сагай уларил энэ талаар муу нүлөө үзүүлнэ. Гэбэшье нимэ эрхэ байдалда зарим хүдэлмэрилэгшэд бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабажа, хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилхэ харгы замуудые бэдэрэн олоно. харин нүгөөдэ зариман ажал хүдэлмэриингөө ехэ дутуу дунданууды сагай уларилаар сагаадуулхые оролдодог байна. Хүдөө ажахые хүгжөөлгын эршэ дэлисые түргэдхэхэ, эдеэ хоолой асуудалые шиидхэхэ зорилготойгоор бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабахын тула эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй ЦК тоолоно.

Зүблөөн дээрэ хэгдэһэн элидхэл соо, хэлэһэн үгэнүүд дотор үргэн олон асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Тэдэнэр бултадаа хүдөө ажахыда бии байгаа бүхы асуудалнуудые харуулжа шадаагүй байһаниинь элитэ. Зүгөөр тэрэ ажал хэрэгээ һайнаар эмхидхэхэдэ туһалха байна гэжэ хэлэлтэй.

Һаяын ба холын хараата бусад зарим асуудалнуудта нүхэр Ю. В. Андропов саашадаа тогтожо хэлэбэ.

Нэн түрүүн газар тарялан тогтууритай һайнаар элдүүрилжэ, тэрэнэй ашаг шэмые нилээд дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Республика бүхэн, область бүхэн өөр өөрын онсо илгаануудтай байдаг гээшэ. Эдэниие хүдэлмэридөө хараада абаха шухала. Үндэр баян ургаса хуряажа абахын тула газар тарялангай зональна гурим байгуулха шухала гэжэ эрдэм ухаан, бодото ажал хэрэг элирхэйлэн харуулна. Нимэ гурим бодото дээрээ хаа хаанагүй зохёогдонхой, гэбэшье яаха аргагүй удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Энэ асуудалаар эрдэмтэдэй ба мэргэжэлтэдэй үгэһэн дурадхалнууд олохон газарта хэрэглэгдэнгүй хэбтэнэ, газар тарялан хуушанай ёһоор элдүүрилэгдэнэ. Эрдэм ухаанда үндэһэлһэн газар тарялан элдүүрилхэ гуримые түргөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй. Энэнь юун гэһэн удхатайб гэхэдэ, ойрын 1—2 жэлэй туршада соо севооборотуудые хэрэглэлгые түгэсхэжэ, газарай гектар бүриһөө эгээл ехэ продукци абаха тарилгын тиимэ байгууламжые бии болгохо, ургамалнуудые таряжа ургуулгын индустриальна технологи, газарай хүрьһэ элдүүрилгын ашаг үрэ ехэтэй аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала.

Мелиорациин талаар ажал хүдэлмэри саашадаа бүхы хэмжээгээр үргэдхэгдэжэ, энээнтэй хамта дурсагдаһан хэмжээнүүд орооһо тарялангай, тэжээлэй болон бусад ургамалнуудай тогтууритай, үндэр баян ургаса хуряаха арга олгохо юм.

Хүдөө ажахы научно-техническэ дэбжэлтэтэй нэгэн зэргэ дабшаха ёһотой. Эрдэм ухаанай эмхи зургаануудһаа колхоз, совхозууд ехэ юумэ хүлеэнэ. Гэбэшье эндэ нэгэ ондоо зүйл онсолон тэмдэглэгдэхэ хэрэгтэй. Манайда үсөөн бэшэ үнэтэ научно-техническэ ухаалалганууд бии юм. Эрхим ажахынууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл һайн дүй дүршэлтэй болонхой. Гэбэшье тэдэ ухаалалганууд хангалтагүйгөөр нэбтэрүүлэгдэдэг, хүдөө ажахын зарим нэгэн лэ предприятинуудта ехэнхидээ нэбтэрүүлэгдээд дүүрэдэг байна. Бүхы шэнэ, түрүү юумые зоримгойгоор, эдэбхитэйгээр, далайса ехэтэйгээр хэрэглэхэ шухала.

Хүдөө нютагуудта байгуулагдаһан материально-техническэ баазые хэрэглэхэ ябадал эрид һайжаруулха шухала. Трактор, комбайн болон бусад машинанууд дуталдана гэжэ үсөөн бэшэ ушарта хэлэгдэдэг. Колхоз, совхозуудта бүхы хэрэгтэй техникэнь үшөөл гүйсэд үгтөөгүй байгаа юм бэзэ. Гэбэшье мүнөө хэгдээд байһан ажалаа багадхаха ёһогүйбди. КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй һүүлээр хүдөө ажахыдахи гол фондиууд дүрбэ дахин дээшэлээ, ажалые элшэ хүсөөр, минеральна үтэгжүүлгээр хангалга гурба үлүүтэй дахин ехэ болсо, һайжаруулагдаһан газарай талмай 1,7 дахин үргэдөө.

Һаяхан КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол абтаа. Үндэр бүтээсэтэй шэнэ техникээр колхоз, совхозуудые саашадань хангаха ехэ программа тэрээн дотор хараалагдаа.

Гэбэшье мүнөө хүдөөдэ бии байгаа материально-техническэ баазашье мүнөөнэйхидэ орходоо бүри һайн үрэ дүнгүүдые туйлаха арга олгоно. Гэбэшье эдэ арга боломжонууд хаа хаанагүй үрэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэнэгүй.

Олон колхоз, совхозуудта хүсэд хүрэхэ механизаторнуудтай болохо гэһэн зорилго шиидхэгдээдүй. Техникын, тэрэ тоодо элшэ хүсэ ехээр хэрэглэдэг, үнэтэй тракторнуудай зарим хубинь эзэгүй байдаг. Техникэ заһабарилха ба хадагалха бааза удаанаар байгуулагдана, олон машина хэрэгээ болибо гээд саг̣һаа урид орхигдодог.

Хүдөө ажахын машинануудай шанарые һайжаруулха хэрэгтэй юм бэзэ. Гэбэшье түбхын түрүүндэ тэдэниие ашаглалгые нилээд һайжаруулха шухала. Техникэ хадагалха, заһабарилха, техническэ харууһалга хэхэ хэрэгые саашадань һайжаруулха тухай асуудалаар абтаһан шиидхэбэринүүд мүнөө дээрээ хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Энээниие дары сагтань заһаруулхаар болобо.

Газарые, мүн хүдөөдэхи үйлэдбэриин хүсэ улам үрэ ехэтэйгээр ашаглаха зорилгые түргэнөөр шиидхэхын тулада колхоз, совхозуудые саг үргэлжэ хүдэлхэ кадрнуудаар түбхын түрүүндэ хангаха шухала. Энэ бэлэн зорилго бэшэ. Гэр байра, һургуули, профтехучилищи болон культурно-ажаһуудалай бусад объектнүүдые һураггүй олоор байгуулха хэрэгтэй болоно. Эдэ зорилгонуудта айхабтар ехэ капитальна һомололгонууд хэрэгтэй. Городтохи барилгын эмхинүүдэй хүсые хүдөөгэй барилгада хабаадуулха эрхэ үгтэнхэй. Тиимэһээ бүхы юумэн нютагай органуудай эдэбхи үүсхэлһээ, бодото ажалые эмхидхэхэ тэдэнэй шадабариһаа дулдыдаха байна. Партиин олон обкомууд энэ зорилгые эдэбхитэйгээр шиидхэжэ байнхай. Зүблөөн дээрэ үгэ хэлэһэн хүнүүдшье энээниие тэмдэглээ һэн. Политбюро энэ шухала хэрэгтэ ниимэр хандалгые һайшаана.

Мүнөө үедэ хүдөөдэ ажахын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэг агропромышленна нэгэдэлнүүдтэ даалгагданхай. Нимэ эрхэ байдалда партийна комитедүүд хүдөөгэй ажалша коллективүүдтэ ябуулагдадаг эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриин хэмжээе нилээд дээшэлүүлхэ ёһотой гэжэ нүхэр Ю. В. Андропов онсолон тэмдэглэбэ. Арадай бүхы ажахыдал адли эндэшье журам заршам бэхижүүлхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ хэрэгтэй. Газартаа эзэн ёһоор хандаха мэдэрэл хүдөөгэй хүдэлмэрилэгшэдтэ хүмүүжүүлхэ шухала. Энэ зорилгоор социалис мүрысөөе улам үрэ нүлөө ехэтэй болгохо. Һүүлэй жэлнүүдтэ бодото хэрэг дээрэ шалгагдаһан, хүнүүдтэй ябуулагдадаг хүдэлмэриин аргануудые, үйлэдбэри эмхидхэхэ болон ажал урмашуулха түхэл янзануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, ажахын тоосоо бүхы хэмжээгээр хүгжөөн бэхижүүлхэ хэрэгтэй.

Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилхы кадрнуудтай хэглэхэ хүдэлмэри тухай асуудал мүнөөнэй эрхэ байдалда онсо удха шанартай болобо. Хүдөө ажахын үмэнэ байгаа орёо зорилгонууд, эрдэм ухаан болон техникын туйлалтануудые улам ехээр хэрэглэжэ байһан ушар, ажал эмхидхэхэ ба түлэхэ талаар түрүү аргануудта оролго хадаа хүтэлбэрилхы кадрнуудта бүри үндэр, шэнэ олон эрилтэнүүдые табина. Эрдэмээ, тусхай һургуули мэдэсээ тэдэнэй улам дээшэлүүлжэ байхынь тулада оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Кадрнуудые бэлэдхэхэ, тэдэнэй бэлэдхэлыень һайжаруулга мүнөө бии байгаа гурим мүнөөнэй зорилгонуудта хэр зэргэ тааралданаб гэжэ удаарангүй түргэнөөр, тон анхаралтайгаар хаража үзөөд, тэрэниие һайжаруулха хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Олон областьдо кадрнууд ходо һэлгэгдэжэ байдаг. Тэдэниие шэлэн олохо, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ дутагдалнуудай байһан дээрэһээ иимэ юумэн ушарна. Заримдаа кадрнуудтай тэсэмгэй нэтэрүү хүдэлмэри ябуулжа, туһаламжа үзүүлхын орондо тэдээндэ элдэб эсын захиралтануудые үгөөд лэ хизаарладаг байна. Энэнь ажал хэрэгтэ туһалнагүй.

Хүдөөдэхи хүтэлбэрилхы кадрнуудай үүргэ болон харюусалгые дээшэлүүлхэ тухай тусхай тогтоол КПСС-эй ЦК болон правительство абаа гэжэ мэдээжэ. Тэрэнэй ямараар дүүргэгдэжэ байһаниинь саг үргэлжэ хинагдажа байха ушартай. Кадрнуудтай ябуулагдадаг хүдэлмэриие партиин шанга гарта байлгаха хэрэгтэй.

Майн Пленумэй шиидхэбэринүүдһээ болон Эдеэ хоолой программаһаа дулдылан гараһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүтэлбэриин шэнэ органууд бологшо агропромышленна нэгэдэлнүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Хүдөөдэхи эдэ шэнэ органуудай түргэнөөр хүл дээрээ гарахадань партийна комитедүүд ехэ туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй. Түрүүшын үдэрһөө эхилээд ажал хүдэлмэридөө тэдэнэй зүб шэглэл һунган олоходонь туһалха, хүдөө ажахын, бүхы агропромышленна комплексын гол асуудалнуудые бодомжотой зүбөөр шиидхэн, бэелүүлхэдэнь туһалха тон шухала.

Хүдөө ажахытай холбоотой бүхы эмхинүүдэй ажал хүдэлмэриие хоорондонь таараалдуулан эмхидхэхэдээ, нэгэдэлнүүд колхоз, совхозуудай һайн үүсхэлнүүдые, һүбэлгэн ябуулгые дэмжэн урмашуулха ёһотой. Агропромышленна комплексын асуудалнуудые эрхилдэг СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Президиумэй комиссинууд болон Хүдөө ажахын министерство агропромышленна нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые шэнжэлхэ, согсолхо, дэлгэрүүлхэ талаар саг үргэлжын хүдэлмэри эмхидхэхэ ёһотой.

Хүдөө ажахын үмэнэ мүнөө байгаа зорилгонууд имагтал түбэй органуудай бэшэ, харин республиканска, хизаарай, областной партийна организацинуудай ажал ябуулгада урданайхида орходоо жэшээлэшэгүй ехэ эрилтэ табина, Эдеэ хоолой программа бэелүүлхын түлөө тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлнэ. Энээниие үшөө дахин юундэ тусхайлан тэмдэглэхэ хэрэгтэйб гэхэдэ, зарим хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хүдэлхын, гараһан асуудалнуудые саг соонь шиидхэхын, доторой арга боломжонуудые эрхимээр ашаглахын орондо олон асуудалнуудые гүрэнэй хүзүүндэ тохохо һэдэлгэ гаргана. Гүрэнэй нөөсэһөө орооһо таряа гаргажа үгэхэ тухай нютагуудһаа орожо байдаг нилээд ехэ эрилтэ гүйлтанuудта энэ түбхын түрүүндэ хабаатай. Гэхэтэй хамта олон республика, хизаар болон областьнуудта будуун ба шэмэтэ тэжээл улам ехээр абаха асуудал бодото һайнаар шиидхэгдэнэгүй. Гүрэнһөө тэжээл хангагдаха бэзэ гэжэ найдаад, мал ажалай шэнэ шэнэ комплекснуудые бариха тухай орожо байһан олон гүйлтанууд мүн лэ энээн тухай гэршэлнэ.

Бодото дээрээ жэл бүхэндэ хүдөө ажахын ургамалнуудай үрэһэ хүрэнгэ гүрэнэй нөөсэһөө нилээд ехэ хэмжээгээр үгтэдэг. Энэ халаа юрэдөө бүтэшэгүй ябадал мүн. Юундэб гэхэдэ, мүнөө үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэхэ арга боломжо хаа хаанагүй бии болонхой ха юм.

Хэдэн область, хизаар болон республиканuудта хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые һайжаруулхын тулада нютагай нөөсэнүүд гүйсэдөөр ашаглагданагүй. Тусхайлбал, хүн зоной хубиин хамһабариин ажахынууд тухай эндэ хэлэгдэнэ. Хүдөөдэ һуудаг аал, олон бүлэнүүдэй хубиингаа ажахыда нэгэшье малгүй байдагынь таарамжагүй ябадал гэжэ харагдаха зэргэтэй. Ажалша коллективүүдые эдеэ хоолоор хангалгада промышленна предприятинүүдай хамһабариин ажахынууд ехэ туһа нэмэри оруулха зэргэтэй. Гэбэшье олон газарта энэ шухала хэрэгтэ ёһото анхарал хандуулагданагүй.

Байгша 1983 он табан жэлэй түсэбые бүхы дээрэнь шиидхэн тодорхойлхо жэл болоно. Энэ жэлдэ бэелүүлэгдэхэ гол зорилгонууд ямар бэ гэхэдэ, орооһо тарянай, тэжээлэй, техническэ болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай түсэблэгдэһэн ургаса хурлан абаха, мал ажалдахи һайн туйлалтануудаа батадхаха хэрэгтэй.

Түсэблэгдэһэн ургаса абаха талаар түбэй газарта болон нютагуудта хэгдэжэ байдаг бүхы хүдэлмэриие Политбюро эгээл эхинһээнь саг үргэлжын хиналта доро байлгана. Мүнөө бүхы республиканuудта хабарай тарилгын хүдэлмэриин дэлгэржэ байһан үедэ агротехническэ хүдэлмэринүүдые эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ гээшэ эгээл шухала бодото зорилго болобо. Һайжаруулагдаһан, түбхын түрүүндэ уһалагдадаг болоһон газарые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, уһа зүбөөр, гамтайгаар гаргашалха, тиигэжэ үндэр ургаса абаха тушаа илангаяа ехэ оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Уһалагдадаг газар дээрэ хэгдэдэг бүхы хүдэлмэринүүдые хинажа байха, шухала хэмжээнүүдые дары сагтань абадаг байха ёһотой.

Министерствэнүүд болон зургаанууд, нютагай партийна болон гүрэнэй органууд зохихо тобшололнуудые хээд, эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри һайжаруулха, хүдөө ажахын үмэнэ байгаа зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абаха гэжэ этигэжэ байһанаа нүхэр Ю. В. Андропов Политбюрогой зүгһөө мэдүүлбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий; КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе; КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков, тэрэшэлэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, министрнүүд, КПСС-эй ЦК-гай аппарадай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, түбэй министерствэнүүд болон зургаануудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

Буряадай АССР-60

МАЙН ТҮСЭБӨӨР

Валерий Ващугай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд Северомуйск поселогто нилээд олон объектнүүдые бодхооһон юм. Тус бригада …аршье участок дээрэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа, …дэр бүтээсэ туйлаһан лэ …йдаг. Һаяшаг 12 бүлын …охо гэрэй барилга дүүргэ…, эрхим сэгнэлтэтэйгээр …аглалгада тушааба.

— Валерий үшөөл залуу. …бэшье ажал хэрэгээ эмхидхэхэдээ бэрхэ, барилгашанай эгээн дээдын 6-дахи …зэрядтай. Модоор, шулуугаар барилга хэхынгээ хажуугаар бетоноор шудхалаа хэдэг. Одоол алтан гартай, сэхэ сагаан сэдьхэлтэй хүн юм,— гэжэ барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын начальник Б. З. Заволыныч хүдэлмэришэнөө магтана.

Залуу барилгашан В. Н. Ващук 1977 оной февраль һарада түрүүшын барилгашадай бүлэгтэй холын Хойто-Муяын хадануудай зүүн талада буугаад, 6 мянган хүн зоной һууха бүхэли поселок бодхолсоо.

— Бригадамни 15 хүнһөө бүридэнэ. Залуу барилгашад Виктор Хлебников, Петр Железко болон бусад эрхимээр хүдэлдэг, ажалаа эмхидхэхэдэмни намда туһа хүргэдэгшье. Бидэ «нэгэн бултанай, булта нэгэнэй түлөө» гэһэн урла доро ажаллажа, халаан бүриингөө нормые 125—130 процент дүүргэнэбди, — гэжэ бригадир В. Н. Ващук хэлэнэ. Зүб даа. Эбтэй эетэйгээр ажаллаһан лэ хүдэлмэришэд даабаряа үлүүлэнгүй яахаб.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ЖАСАДА

Улаан-Үдын шэлэй заводой сонхын шэл үйлэдбэрилгэ цехэй 3 дахи халаанай коллектив байгша ондо үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, шэл …нологшодой дунда дэлгэрһэн …циалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ. Энэ халаанда хүдэлэгшэд арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлэй …ээ хойшо түсэбһөө гадуур 30 мянган дүрбэлжэн метр шэл отолоо. Энэнь 1983 ондо түсэбтэ даабариһаа гадуур продукци бүтээхэ үүлгаһаань хоёр дахинаар үлүү ехэ болоно.

Тус халаанда ажаллагшад мүрысөөндэ түрүүшын һуури эзэлһэнэйнгээ түлөө тэдэндэ барюулагдаһан 120 түхэриг шангаа Эб найрамдалай жасада һаяшаг оруулаа.

Манай корр.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент Ц. Балдановай зураг дээрэ Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой комсомол-залуушуулай хонишодой бригадын гэшүүд (баруун гарһаа) Лена Цыренжапова Наташа Чабданова хоёрые харанат. Лена Ноёхоной дунда һургуулиие алтан медальтайгаар дүүргээд, түрэл колхоздоо хүдэлхөөр үлэһэн байна. Тиигэжэ залуу басагад ажалайнгаа намтарые хүдөө нютагтаа, түрэл колхоздоо эхилээ. Мүнөө тэдэнэр хонидой түл абалгада һайнаар хүдэлнэ.

ЗУУТАН ХОНИШОД ОЛОШОРНО

Зэдын районой хонишод үбэлжэлгээ, илангаяа түл абажа түлжүүлхэ харюусалгатай һаһаяа урагшатайгаар үнгэргэжэ байна. Мүнөө район дотор 65 зуутан бии болонхой. Тэдэнэй дундаһаа Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү хонишон Р.-Д. Ц. Цыренов зуунһаа 117 хурьга, Борьёогой совхоз Г. Л. Рабдаев—116 хурьга, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой И. Т. Григорьев — 111 хурьга, Торина совхозой М. М. Полютов — 115 хурьга, түл абалгаар үнгэргэшэ жэлэй районой чемпион, «Коммунизм» колхозой С. Ч. Бальжиев 117 хурьга абаад байна.

Борьёогой совхозой Таһархайн отделениин, «Коммунизм» колхозой хонишод зуунһаа зуун хурьгадые абаа. Харин Оёорой совхозой хонишод ойрын үдэрнүүдтэ бултадаа зуутан болохо гэжэ найдагдана.

М. ГАЛСАНОВ

СЕМИНАР БОЛОБО

Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин, Байгал-Амарай түмэр замай Хойто-Байгалай отделениин узловой парткомуудай секретарьнарай ба партийна эхин организацинуудай секретарьнарай болон тэдэнэй үзэл сурталай талаар орлогшонорой хоёр үдэрэй семинар Улаан-Үдэдэ болоод дүүрэбэ.

«КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, партийна, гүрэнэй болон ажалай журам саашадань бэхижүүлгын зорилгонууд тухай» гэһэн асуудалаар партиин обкомой секретарь **В. Г. Бирюков**, «Түмэр харгын транспортын коллективүүдтэ нийтэ-политическэ хүдэлмэри саашадань һайжаруулха тухай» гэһэн асуудалаар партиин обкомой секретарь **А. А. Бадиев**, «Партийна эхин организацинуудта эмхидхэлэй хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха тухай» гэһэн асуудалаар партиин обкомой партийно-эмхидхэлэй таһагые даагша **К. К. Шомоев**, «КПСС-эй ЦК-да болоһон узловой парткомуудай секретарьнарай зүблөөнэй дүнгүүд болон түмэр харгын транспортын партийна организацинуудай зорилгонууд» гэһэн асуудалаар партиин обкомой транспортын ба хэлхеэ холбооной таһагые даагша **В. А. Уланов**, «Улаан-Үдын отделениин түмэр харгыда арадай ажахын ашаануудые бүрин бүтэнөөр зөөдэг болохо талаар хэмжээнүүд тухай» гэһэн асуудалаар республикын транспортна прокурор **В. С. Цыганков** элидхэлнүүдые хээ.

М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой, түмэр замай хэлхеэ холбооной Улаан-Үдын дистанциин коллективүүдтэ ябуулагдажа байһан партийно-эмхидхэлэй, үзэл сурталай хүдэлмэриин, социалис мүрысөө эмхидхэлгын дүй дүршэлтэй семинарта хабаадагшад танилсаһан байна.

Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин начальник **В. Н. Вовк**, тус отделениин райпрофсожой түрүүлэгшэ **И. Ц. Аюрзанаев** гэгшэд тэдэнэй урда үгэ хэлэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ҮНДЭР УРГАСА—ӨӨҺЭДЫМНАЙ ГАРТА

Түбхын түрүүн орооһо тарянай болон бусадшье ургамалнуудай ургасые эрид дээшэлүүлхэ, малай эдихэ тэжээл элбэгээр абадаг болохо гээшэ тариалан ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй эгээл харюусалгатай зорилго болоно. Энээниие бэелүүлхэ шадаха һаамнай, хүдөө ажахын бүхы продукци ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ, хүн зониие эдеэ хоолоор улам һайнаар хангаха зорилго амжалтатайгаар шиидхэгдэхэ бшуу.

Тиигэжэ бидэ түрэл Коммунис партиингаа ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, мүнороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ бодото хубитаяа оруулха байнабди.

Эгээл мүнөө эдэ хабарай тарилгада эрхэ ургасын үндэһэ һуурииие табигдажа байхада, хаһиин гэрэл һаа газар тариалангай үрэжэлые дээшэлүүлхэ, хүрьһыень нойтые яажа хэрэглэхэб, үндэр баян ургаса абаха тула үшөө юу хэхэб гэжэ таряашан, механизатор бүхэнэй хэзээ һанаа сэдьхэлдэ табиха байһаниинь ойлгосотой лаб даа. Һаяхан Улаан-Үдэдэ болоһон республикын таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн-семинар дээрэшье энэ асуудалда тон ехэ анхарал хандуулагдаа һэн.

Тиимэһээ эдэ бүгэдэһөө уламжалан, манай тракторно-таряан ажалай бригадада ямар хүдэлмэри хэгдэжэ байһан тухай, мүн тариалангай үрэжэлые һайжаруулха талаар ямар онол арганууд хэрэглэгдэжэ байһан тухайгаа энэдэ тобшо тэдыгээр хэлэхэ хүсэлтэйб.

Хэнэйшье мэдэһээр, Баргажан голой, иланга тэрэнэй дээдэ захын Хурамхаанай талын байгаалиин эрхэ байдал нилээд өөрэ бэрхэтэй гээшэ. Һэрьдэг үндэр хадануудай хоорондуур ходо хүйтэр, хуурайгаар һалхилжа, Хүнтэйн ууҗам талаар жэлэй дүрбэн сагта ехээр хуа тооһо дороо хиидхэжэ байдаг. Хабар, зунай сагта хура бороо тон бага ородог юм. Жэшээлхэдэ, бүхэли жэл соо газарай хүрьһэндэ ойродоо 150—220 миллиметр шииг нойтон ороно. Шииг нойтоной дутамагһаа болоходо, таримал ургамал, хэрһын хононшые халтад гэбэл хатана, гандана бшуу.

Иимэ өөрэ бэрхэтэй эрхэ байдалда хүдэлдэг манай эндэхи таряашад, механизаторнууд хаһиин гэжэ, ямар арга хэрэглээ һаа, орооһо тарянай болон бусад ургамалнуудай тогтууритай һайн ургаса абадаг болохо гээшэбибди гэжэ үнинэй бодомжолдог, бэдэрдэг байһан.

Тиигэжэ бидэнэр эрдэмтэд, мэргэжэлтэдэй туһаламжаар газарай хүрьһэ һалхиндаа хамгаалха, гандуушье уларилтай жэлдэ муу бэшэ ургаса абаха шэнэ онол аргануудые хэрэглэжэ эхилээ зомди. Тусхайлбал, һүүлэй хэдэн жэлдэ манай бригада газараа элдүүрилхэдээ, хүрьһыень урбуулангүй, дээрэхи һолоомоноойнь узуурые, шадаал һаа ехээр үлөөжэ, доогуурнь зөөлэрүүлхэ арга үргэнөөр хэрэглэдэг болоо. Иланга паарые нигэжэ элдүүрилхэдэ, мүн тарилгые зурууд зуруудаар (хоорондонь забһартайгаар) хэхэдэ, газарай хүрьһэнэй һалхинда үлеэгдэжэ, үрэжэлэйнь муудаха, шииг нойтоной ехээр хатахашье һураггүй бараг болоно. Тобшолон хэлэбэл, бидэ шаблаатай анзаһатай плугуудаар газараа хахалхаяа болинхойбди.

Тэрэшэлэн полинуудта ургамалнуудые зүбөөр һэлгүүлэн тариха севооборот нэбтэрүүлжэ, түбхын түрүүн сэбэр паар дээрэ минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ һайнаар оруулдаг болообди. Гадна тарянай болон тэжээлэйшье ургамалнуудай үрэһэнтэй хамта нэгэ зуруудта, нэгэ адли гүнзэгыдэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулха, элдэб химическэ аргаар полинуудай буртаг ногоое сэбэрлэхэ аргануудые хэрэглэнэбди. Тобшоор хэлэбэл, эдэ жэлнүүдтэ газар тариалангые шэнэ гуримаар эрхилдэг болоод байхада, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые, эрдэм наукын туйлалтануудые ажалдаа хэрэглэхэ ехэ оролдолго гаргаһанбди.

Газар элдүүрилгын эдэ бүхы шэнэ онол арга, түрүү технологиие үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ манай республикын эрдэмтэд-мэргэжэлтэд ехэ туһа хүргэжэ байна гэжэ дээрэ хэлэһэн һэм. Энэ талаар Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институдэй научна хүдэлмэрилэгшэд В. Б. Бохиев, Б. Ч-Ц. Гомбоев манда зүбшэл, заабаринуудые үгэнэ. Һайн дураджахуулдые оруулха, газарай хүрьһэ элдүүрилхэ шэнэ технологи нэбтэрүүлхэдэмнай туһа хүргэнэ. Мүн тус институдэй мадээжэ селекционер А. Г. Дубровская «Бурятская-34», «Бурятская-79» гэһэн шэниисын эрхим сортнуудые манда бэлэглэжэ, тарилгын үрэсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэмнай ехэ туһа үзүүлжэ гээшэ.

Манай тракторно-таряан ажалай бригадада 3476 гектар тарилгын газар двалгагдажа үгтэнхэй. Тэрэнэйнгээ 2000 үлүүтэй гектарта шэниисэ, обёос, хара таряа, гэршүүхэ тарижа, кукуруза ургуулжа, совхозой үнеэдэ силосээр хангадаг. Бүхыдөө К-700 тухэлэй — дүрбэн, Т-150 болон ДТ-75 тухэлэй — нэгэ нэгэ, МТЗ тухэлэй 4 трактортойбди. Тэдэндэ шагтагалжа хүдэлхэ бүхы хэрэгтэй машина, түхеэрэмжэнүүд, шэнэ техника хамгаалха техника үгтэнхэй.

Бригадамнай диилэнхидээ дүршэлтэй, олон жэлдэ хүдэлжэ байһан механизаторнуудһаа бүридэнхэй. Жэшээлэбэл, кукуруза ургуулдаг звеное даагша И. Г. Бурцев хорёод жэлдэ хүдэлнэ. Гадна тэрэнэй табан хүбүүдынь совхоздоо механизаторнуудаар ажалладаг.

Уларилайнгаа талаар үнгэрһэн жэл манда яһала аша үрэтэй байгаа гэжэ хэлэхээр. Гансахан хура бороогой ороһоной ашаар лэ һайн ургаса абтаа гэжэ болоо һаа, буруу. Механизаторнуудаймнай олон жэлдэ оролдоон ажалаймнай үрэ, мэргэжэл шадабаринь эндэ тобойсо харагдаа бшуу.

Жэшээлэхэдэ, нёдондо бүхы тарилангай гектар бүриһөө 16,6 центнер шэниисэ, 13,8 центнер обёос, 13,4 центнер хара таряа ургаа. Бүхыдөө 26,6 мянган центнер орооһон хуряагдаа юм. Түсэбөөр хараалагдаһанһаа хоёр дахин шахуу ехэ ургаса абтаа. Мүн кукурузын ногоогоор 3500 тонно силос дараха түсэбтэй һаа, бүхыдэнь 4200 тонно гэхэ гү, али ажахынгаа үнеэн бүхэндэ 7,3 тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэжэ. Үбэлжэлгын үедэ һү һаалиие дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь малшадтаа туһалаа гээшэбди.

Хододоо хуурай байдаг, үрэжэл багатай элһэлиг хүрьһэтэй Хүнтэйн талын эрхэ байдалда энээниие яһала һайн ургаса гэжэ тоолохоор. Манай бригада энэ жэлэй тарилгада хүсэд хүрэхэ эрхим шанартай өөрын үрэһэ бэлдээ, гүрэндэ 3126 центнер орооһо, тэрэ тоодо 709 центнер үнэтэй гэршүүхын орооһо худалдаа. «Бурятская-34» сортын шэниисын, бага зэргэ хара тарянай үрэһэ хүршэ ажахынуудтаа үгөөбди. Нёдондоной ургасаһаа ажахын малда эдюулхээр таряа талханай зүйл горитой таһалагдаа һэн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Хүнтэйнгөө талын тариалангые гуримтай болгожо, полинуудай захые хуу хахалжа, олон харгынуудые үгы хэжэ, полинуудай хоорондуурхи хоошон газарта буртаг ногооной ургажа байхыень болюулаабди. Сэбэр паараа һайнаар элдүүрилжэ, бүхы тариалангай хяаг ногоое сэбэрлээбди. Химическэ арга үргэнөөр хэрэглэн, ургасын буртаг үбһэ, хорхой шумуулые үгы хэнэбди. Полинуудтаа шэбхэ ехээр зөөнэ, минеральна үтэгжүүлгэ һайнаар оруулнабди.

Эгээн шухала юумэн гэхэдэ, бодотоор оролдоод, ажалаа шэнэ гуримаар эмхидхэжэ байхада, ямаршье уларилтай жэлдэ тогтууритай һайн ургаса абажа болохо гэжэ механизаторнуудай гүйсэд этигээр болоо. 1974 ондо миниин хоёрдохёо энэ бригадада хүдэлхэеэ ерэхэдэм, зарим хүнүүд: «Дээрэһээ хура бороогой ороогүй һаань, газарые хэды һайнаар элдүүрилхэдэ, муртэй ургаса гараха гүй»,—гэжэ хэлэдэг һэм. Урдань манайда юунэйшье ургадаггүй нэгэ поли байһан юм. Тэрэ газарые шэнэ гуримаар элдүүрилжэ, үтэгжүүлгэ горитойгоор уруулдаг болоод байхадамнай, 1980 ондо тэндэһээ гектарай 9,5 центнер, урзанда — 11, нёдондо—14 центнер обёос абтаа.

Нигээд ерэхэдээ, ямаршье тариалангай ургасые дээшэлүүлхэ арга боломжо, нөөсэнүүдэй бии байһаниие хүн бүхэн хараа, этигээ бшуу. Юрэдөөл, газар дээрээ бодото эзэн ёһоор хүдэлхэ, тэрээндээ гамтай нарииншаар хандаха хэрэгтэй. Мүн ажалай журамые һайнаар сахиха шухала. Тиигээд байхадаа, ган гасууртай амжалтатайгаар тэмсэжэ, илан гараха арга бии.

Мүнөө бригада хабарай тарилгада хүдэлхэ бүхы техникые заһабарилжа, бэлэн болгонхой. Полевой стан хүсэд түхеэрэгдээ. Тэндээ трактор, машинануудта техническэ харууһа хэхэ пункт бэлдээбди. Үрэһэн складһаа гаргагдажа, нара, һалхинда шанаржуулагдажа байна. Хүдэлхэ механизаторнууд хуу бүридхэгдэнхэй.

Энэ жэлдэ бригададаа хамтын подряд нэбтэрүүлжэ, шэнэ гуримаар хүдэлжэ захалхамнай. Һая коллективтээ суглаа үнгэргэжэ, хэхэ хүдэлмэринигөө түсэб, технологическа карта, социалис уялгануудаа тодорхойлообди. Һүүлэй гурбан жэлэй ургасые хараада абажа, ажалай түлөөһэнэй гурим зохёогообди. Тиихэдээ ургасын ехээр абтаха бүри түлөөһэн дээшэлжэ, орооһоной центнер бүхэнэй эгээл дээдэ захань 2 түхэриг 67 мүнгэн хүрэтэр түлэгдэхэ байна.

Байгша ондо хабарай тарилгын үедэ урда жэлнүүдэйнгээ алдуус хараада абан, бүхы хүдэлмэриие эгээл хаһа саг соонь, һайн шанартайгаар бүтээхэ, газарай хүрьһые урбуулангүй элдүүрилхэ гуримые бүри нарижуулха, шэниисэеэ гол түлэб «Бурятская-34», «Бурятская-79» сортын үрэһөөр тарихабди. Манай эндэ эгээл ехэ ургаса үгэдэг шэниисын «Бурятская-79», обёосой «Гэрэл» сортнуудай үрэһэ олон болгохын тула тэдэниие эгээл үрэжэлтэй һайн газарта ургуулхабди. Энэ жэлдэ силосэй ургамалнуудай тарилгые нягтаруулжа, кукурузала наран сэсэгтэй холижо тарихамнай. Кукурузын эшэ набшын гараад байхада, зурууд хоорондын элдүүрилгэ нэгэ дахин хээд, наран сэсэгээ тариха болонобди.

Подрядай ёһоор манай бригада бүхы тарилгаяа өөһэдөө хээд, ургасын хойноһоо харууһалха, хуряажа абаха, орооһоёо сэбэрлэжэ, амбаартаа оруулха, тариалангай һолоомо суглуулжа һүрилхэ хүдэлмэриие хуу бүтээгээд байхадаа, ажахытаяа сум тоосохо байна. Эндэ бригадирай эмхидхэхы үүргэ, харюусалга ехэ. Коллективэй гэшүүн бүхэнэй хамтын хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулхынь түлөө тэмсэхэ гээшэ гол шухала.

Энэ жэлдэ бригадын ажабайдалда мартагдашагүй баяр болоо. Эрхим һайн ажалайнгаа түлөө манай коллективэй түлөөлэгшэд Звездный городогто ошожо, Ю. А. Гагаринай нэрэмжэтэ одото вымпел суута космонавтнуудай гарһаа абаха золтой байба.

Г. СЕРЕБРЕННИКОВ.
Хурамхаанай районой Һахалиин совхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир.

АЖАЛАЙ ЖУРАМ ШАНГАДХАХА

ОЛОНОЙ ОРОЛДОЛГООР

„Эрхые һуранхаар, бэрхые һура» гэжэ арад зон хэлсэдэг. Зайгуултанхаар, һайнаар хүдэлэ гэжэ бидэ мүнөө үедэ хэлэнэбди. Юуб гэхэдэ, һайнаар ажаһуухын түлөө һайнаар хүдэлхэ ёһотой гэһэн үгын гүн удха бултанда мэдээжэ. Гэбэшье оролдожо, урагшаа һанаатайгаар хүдэлхынгөө орондо ходо шархаажа, хүдэлмэриһөө хулжадаг, хүнгэн байдал бэдэржэ, бэеэ сэнгүүлхэ тухай бодомжолдог зарим хүнүүд ажалша коллектив бүхэндэ дайралдадаг. Тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум ниитын ёһо гурим, ажалай журам шангадхаха талаар тон зүб шиидхэбэринүүдые абаа бшуу. Коммунис партиингаа, гүрэн түрынгөө захяа заабарида үндэһэлэн, ажалша коллектив бүхэн, үнэн сэхэ сэдьхэлтэй хүдэлмэришэн бүхэн мүнөө үе сагайнгаа энэ эрилтэдэ гүйсэд дүүрэн харюусан ажаһууха, ажаллахын түлөө оролдоно.

Онохойн модоной комбинадта эрхим түрүү коллективүүд олон. Тэдэнһээ алдар соло; тэдэнһээ габшагай ажалай, эрхим журамай жэшээ абамаар. Жэшээнь, «Забайкаллес» нэгэдэлэй модо хэмжүүрлэн тайрагшадай «миллионтоной» зэргэдэ бата һуури эзэлһэн И. И. Кузнецовой бригада республика дотороо суурханхай. «Миллионто» зургаан бригадын дунда үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй манлайда Иван Ильичэй ударидадаг тус бригада дабшана. Гэхэ зуура комбинат дотор дутагдалтай коллективүүд бии байһаар. Хажуудаа байһан энэ түрүү дүршэлые халан абажа, эрхим һайн коллективэй үндэр нэрэ зүүжэ ябахынгаа орондо ажалай журам эбдэгшэдтэй хүсэ шадалаа, үнэтэ сагаа барадаг коллективүүдэй байһанда халагламаар. Ниитын ёһо гурим һайжаруулха, ажалай журам шангадхаха талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана. Эндэ комбинадай нэгэ коллективэй амжалта ба дутагдалнууд тухай тодорхойгоор тогтоходо болоно.

Г. А. Бамганскиин хүтэлбэрилдэг 1-дэхи доодо складай коллектив ажалай журам шангадхалга мүнөө сагай шухала эрилтэ гэжэ тодо ойлгонхой. Анхан эндэ хүдэлмэришэдһөө байха бага тушаалтай хүтэлбэрилэгшэдшье (бригадир, мастер гэхэ мэтэ) ажалай журам хазагайруулдаг һэн. Харин мүнөө тиимэ юумэн үзэгдэхөө болинхой. Юуб гэхэдэ, энэ коллектив журам шангадхалгада гол анхаралаа хандуулжа, зайгуултагшадаа, архидагшадаа эрид шууд захадаба. Тэдэнэй дунда ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулагдана, урмашуулгын, мүн хэһээлтын хэмжээнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Журам хазагайруулагшад нүхэдэй сүүдэй, цехкомой, эхэнэрнүүдэй болон бригадын советүүдэй урда харюусана. «Халаахай» хуудаһанда шүүмжэлэгдэнэ. Тиигэжэ хэһээлтын хэмжээнүүд тодорхойлогдоно. Жэшээнь, ажалай үедэ ходо зайгуултадаг Г. Ладойнин ажалһаа гаргагдаа, соцхын рама хэдэг В. Яболонский архиһаа гаргуулхаар ЛТП эльгээгдээ. электрик А. Акзамовай олон жэлдэ хүдэлһэнэйнь түлөө үгтэдэг нэмэлтэ түлбэринь 25 процентээр хаһагдаа, ашаа тээгшэ В. Болдышевой шухала эд худалдан абаха ээлжээниинь хойшолуулагдаа. Тиихэдэ журам эбдэгшэд һарын, кварталай, мүн жэлэйнгээ шангуудһаа хаһагдана. Журам хазагайруулагшадые нигэжэ хатуугаар хэһээгээгүйдэ аргагүй. Юуб гэхэдэ, һайн дураараа, һэшхэлэйнгээ уряалаар оролдожо хүдэлдэггүй зониие моральна ба материальна хэһээлгын заналта доро хүдэлгэхэ, мүн, шухалань, тэдэнэй дунда ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бодолтойгоор ябуулаагүйдэ энэ гээгдэлнээ гарагдахагүй ха юм. Тиимэһээ эндэ журам эбдэгшэдтэ тэсэшэгүй эрхэ байдал байгуулагданхай, Нигэжэ бүхы коллективээрээ нэгэ хэрэгэй түлөө оролдоходоо, амжалта туйлангүй яахаб даа. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хоёр һарынь түсэб нёдондо жэлэй январь. февраль һаранууддайхида орходоо аяар 25 процентээр дээшэлээ. Хэрбээ продукци худалдаха үнгэрһэн жэлэйнь түрүүшын хоёр һарын түсэб 86 процент дүүргэгдээ һаа, байгша оной январь. февралиин дүнгүүдээр энэ даабариинь 114 процент бэелүүлэгдээ гэжэ элирхэйлнэ.

Нигэжэ энэ коллектив ажалайнгаа журам һайжаруулха талаар . хараалһан хэмжээнүүдээ юрэ саарһан дээрэ орхингүй, бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ хүн бүхэнөө хабаадуулжа, яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйлаба. Гэбэшье тэдэнэй урда үшөөл ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр гээшэ. Энээниие хүн бүхэниинь һайнаар ойлгоно. Тиимэһээ ябуулагдажа байгаа ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие бүришье нарижуулха, ажалайнгаа, мүн коллектив доторхи эрхэ байдалые мүнөө үе сагай үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама, ажалдаа хайхарамжагүйгөөр хандагшадай һэшхэлтэмэ болохын түлөө тэдэ тэмсэжэ байнхан.

Комбинадай бэшэшье коллективүүд нимэл шэглэлтэйгээр журамаа шангадхана. Транспортна участогай жолоошод, модоной хибэдэһэнэй хабтагай хэдэг цехэй хүдэлмэришэд дутагдалнуудаа үбдэһөөрнь усадхаха гэжэ мүнөө лэ эрид шиидэнхэй. Түрэл партиингаа Центральна Комитедэй ниитын ёһо гурим һайжаруулжа, ажалай журам шангадхажа, ажалай бүтээсэ, тэрээнһээ уламжалан үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ гэһэн шиидхэбэринүүдые хэрэг дээрээ бэелүүлхын түлөө хүн бүхэнэйнгөө хабаадалгатайгаар оролдоо хадаа, эдэ коллективүүд һаяын сагта зорилгондоо хүрэхэ байха гэжэ батаар найдагдана. Юуб гэхэдэ, «эбтэй шаазгай заа бариха» гэһэн арадай сэсэн мэргэн үгэ холуур ошодоггүй бшуу.

Д. ТУМАНОВ.
Загарайн район.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно районой Шульцын нэрэмжэтэ үйлсэдэ үшөө нэгэ шэнэ барилга бии болобо. Эндэ магазинтай, аптекэтэй, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадтай 100 квартирна гэрэй барилга эхилэгдэнхэй.

«Улан-Удэтрансстрой» трестын 834-дэхи барилга-хабсаралгын поездын Николай Романович Хоменкын комплексно бригада энэ барилгада хүдэлнэ. Тэрэнэй бригада баян дүршэлтэй 24 барилгашанһаа бүридэнэ. Бригадын хүн бүхэн шулуушанай, электро-гагнууршанай, бетонщигой, тиихэдэ модошо дарханай, хабсаргалгын хүдэлмэринүүдые хэжэ шададаг.

Шулуушад, коммунис ажалай ударнигууд А. А. Медведев, Ю. И. Гладких, В. Г. Думнов, В. П. Корниенко, И. И. Акентьев гэгшэд хорин жэлэй туршада барилгашанаар хүдэлнэ. Үнинэй шулуушан Виктор Семенович Ратниковай хүбүүн Семен эсэгынгээ мэргэжэл халан абажа, найман жэлэй туршада эсэгэтэеэ хамта ажаллана.

Барилгашад бултадаа тусхай эрдэмтэй, өөһэдынгөө ажал хэрэгэй нюусануудые үни эдлэнхэй. Жэшээлбэл, Назар Петрович Андреев лесотехническэ техникумые үдэшэлэн һуража дүүргээд, барилгын зурагуудые нүхэдтөө тодорхойлон хөөрэдэг. Тэрэ эдэбхитэй спортсмен юм. «Локомотив» бүлгэмэй хүнгэн атлетикын секцидэ ябажа, спортын нэгэдэхи разрядтай болонхой. Ашхабад хотодо үнгэргэгдэһэн марафоной урилдаагаар бүхэсоюзна мүрысөөндэ тэрэ хабаадалсаа. Энэ урилдаагаар «Улан-Удэтрансстрой» трестын чемпион юм.

Үйлэдбэриин даабариие урагшатайгаар дүүргэлгэдэ эрдэм мэдэсэ, баян дүй дүршэл болон барилгашадай шадабари түрүү бригадада туһална. Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тус бригада оролсонхой. Август һарада тэмдэглэгдэдэг Түмэр замшадай үдэртэ зорюулжа. 100 квартирна гэр байрые ашаглалгада үгэхэ гэһэн нэмэлтэ уялгые бригадынхид һаяхан баталан абаа һэн.

О. БЕРЕЗКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. П. Андреев.
Авторай фото.

ГУРБА МЯНГАТАН

Һаяхан «Прибайкалец» газетын редакциин коллектив районойнгоо түрүү һаалишадые — «гурбан мянгатанай» хилэ дабагшадые «түхэреэн столдо» урињан байгаа. Эндэ «Зырянский» совхозой Ангирай һү һаалиин суута малшад Л. В. Корнакова, В. Л. Корнакова, Т. Н. Элоян, Т. Н. Сафьянникова, «Прибайкальский» совхозой Мостовскын һү һаалиин фермэһээ Н. Д. Пермякова, А. С. Шелкунова, Л. А. Вязьмина гэгшэд хабаадалсаа. Эдэнэр хэжэ байһан ажал тухайгаа хөөрэлдөө, дүй дүршэлөөрөө андалдаа. Нёдондо районой ажахынуудай һү һаалиин долоон фермын коллектив һү һааха, гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбые бэелүүлжэ шадаа. Эндэһээ район 41 мянган центнер һү тоһоной заводто тушааха һаа, тэрэнээ 2,2 мянган центнерээр үлүүлһэн байна.

Һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ «Зырянский» совхозой дүршэлтэй һаалишан Людмила Викторовна Корнакова түрүүлжэ гараа. Тэрэ үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 4021 килограмм һү һааһан байна. Энэ уулзалга дээрэ нүхэр Корнакова туйлаһан амжалтаяа бүри арьбадхаха дүүрэн аргатайб гэжэ мэдүүлээ. Людмила Викторовна һү һааха арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые гурбан жэлэй туршада бэелүүлхээр хараална. Һүүлэй зургаан жэлэй туршада районойнгоо социалис мүрысөөе толгойлно. КПСС-эй райкомой гэшүүн, Зырянска сельскэ Соведэй депутат Л. В. Корнакова хамтын хэрэгэй түлөө оролдожо ябадаг.

Вера Ивановна Корнакова һү һааха табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл гурба һара соо дүүргэхэ зорилго урдаа табяад хүдэлжэ байна. Тамара Элоян, Т. Сафьянникова, Н. Д. Пермякова, А. С. Шелкунова, Л. А. Вязьмина гэгшэд мүн лэ сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ даабаряа сагһаань урид дүүргэхээр хараална. Эдэнэр байгша ондо баһал габшагайгаар хүдэлжэ, Эхэ орондоо һайн шанартай продукци үйлэдбэрилжэ худалдахаар түсэблэнэ. Тиихэдээ хүн бүхэн өөһэд өөһэдынгөө участок дээрэ габшагайгаар хүдэлхэ, ажалай журам бэхижүүлхэ талаар хүдэлмэри бүри үргэнөөр ябуулжа байна. Игэжэл хүдэлхэдэ, «гурбан мянгатанай» зэргэ үргэдэхэ ушартай.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Прибайкалиин район.

Совет орон дотор

ЭСЭСЭЙ ҮНДЭР ҮРЭ ДҮНГҮҮДЫЕ ТУЙЛАХЫН ТҮЛӨӨ

БИЙСК. (Алтайн хизаар). Ленинэй ба Ажалай Улаан Тугай орденуудай кавалер П. Зубченкын толгойлдог эндэхи туршалгын-селекционно станциин комплексно отряд Алтайдаа эгээ түрүүлэн свеклын таригдаха полидо гарахаар бэлэн болоһон тухай үнэмшэлгэ абаба. Тус коллектив техникээ болзорһоонь урид заһабарилһан, шухала хэмжээнэй үрэһэ хүрэнгэ, гербицид, үтэгжүүлгэнүүдые нөөсэлһэн байна.

П. Зубченко 30 гаран жэлдэ саахарай свёкло тарижа ургуулна. Хизаарта гектар бүриһөө дунда зэргээр 100-һаа дээшэ центнер свеклын суглуулагдадаг байхада, тэрэ нүхэдтэеэ хамта гектарай 300 ба тэрээнһээ дээшэ центнер ургаса жэл бүри хуряадаг.

П. Зубченкын харууһалдаг свеклын плантаци үргэн ехэ юм. Ипатовайхидай дүй дүршэлые хэрэглэн, свёкло ургуулагшадай бригада Алтай дээрээ эгээл түрүүлэн индустриальна аргаар свёкло ургуулжа эхилһэн байгаа.

Тэдэнэй мэдэлдэ хэрэгтэй машинанууд, зэр зэмсэгүүд үгтэнхэй. Эсэсэй үрэ дүнгүүдһээ — ургуулагдаһан продукциин хэмжээнһээ ба шанарһаа механизаторнуудай салин хүлһэн дулдыдадаг. Ажалаа нигэжэ эмхидхэхэдэнь, хүн бүхэн агротехникын эрилтэнүүдые нарииншаар сахиха гэжэ оролдодог.

— Харин РАПО-гой эрхэ байдалда манай суглуулдаг ургасаһаа бүри ехэ саахар абтадаг болохо байна, — гээд П. Зубченко хэлэнэ. —Юуб гэбэл, транспортын хүдэлмэрилэгшэдшье, саахар шанагшадшье хамтааран амжалта туйлахые оролдоно бшуу. Харилсаа холбооной тухай хэлсээнүүдые баталанхайбди.

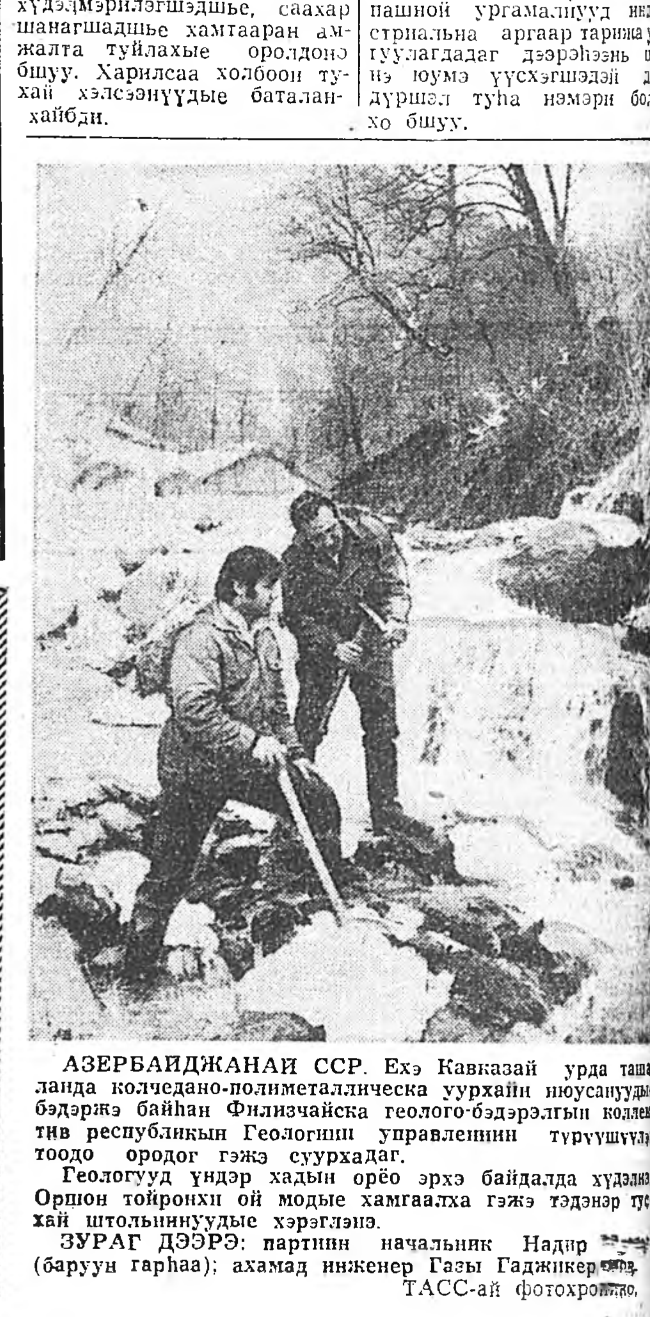
«ХҮДӨӨГЭЙ МЭРГЭЖЭЛТЭДТЭ — НОМ»

МОГИЛЕВ - ПОДОЛЬСКИЙ (Винницкэ областиин). Эндэхи Могилёв-Подольска райондо «Хүдөөгэй мэргэжэлтэдтэ — ном» гэһэн бюро хүдэлжэ эхилээ. Түрэ эрдэм, техникын ба түрүү дүй дүршэлэй талаар шэнэ номуудые идхан дэлгэрүүлхэ тематическа библиотекэ бүридхэдэг байна юм.

Районой номой магазинай дэргэдэ байгуулагдаһан бюро родо номдо дуратайшуулай бүлгэмэй түлөөлэгшэд, районно агропромышленна нэгэдэлэй мэргэжэлтэд, районой потребсоюзай номой худалдаа наймаанай мэргэжэлтэд оролсоно. Тэдэнэр хэблэлүүдэй түсэбүүдые шудалдаг, шэнэ номууд тухай шэнжэлгэ хэдэг. Агрономууд болон зоотехнигүүдтэ, инженернүүд ба экономистнуудта, механизаторнууд болон һаалишадта зорюулагдаһан номуудые нютагуудһаа ороһон захилаар бүридхэдэг юм.

Шэнэ албанда һайн дураа туһалха дуратайшуул олон байгаа. Колхознигуудай буусануудта, полинууд болон фермэнүүд дээрэ тэдэниие хододоо баяртайгаар угтадаг. Тиин энэньшье ойлгосотой. Юуб гэбэл, хүдөөгэй хүн эсидо магазинуудаар ябаха саг заримдаа олдодоггүй. Харин мүнөө тэдэнэй гэртэнь гү, али хүдэлдэг газартань хэрэгтэй номуудые асаржа үгэдэг болоо бшуу.

Агрономуудта ба тусхай шэглэлтэй звенонуудай механизаторнуудта номууд эльгээгдээ. Ямполиин свёклошодой ба Молдавиин кукурузашадай ажалай онол аргануд тухай материалнууд илангаяа ехэ һонирхол үүсхэһэн байна. Могилёв-Подольско районой бүхы ажахынуудта эдэ шухала пропашной ургамалнууд индустриальна аргаар тарижа ургуулагдадаг дээрэһээнь шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй дүй дүршэл туһа нэмэри болохо бшуу.

АЗЕРБАЙДЖАНАЙ ССР. Ехэ Кавказай урда ташаланда колчедано-полиметаллическа уурхайн нюусануудые бэдэржэ байһан Филизчайска геолого-бэдэрэлгын коллектив республикын Геологиин управлениин түрүүшүүлэй тоодо ородог гэжэ суурхадаг.

Геологууд үндэр хадын орёо эрхэ байдалда хүдэлнэ. Оршон тойронхи ой модые хамгаалха гэжэ тэдэнэр тусхай штольниинуудые хэрэглэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: партиин начальник Надир [illegible] (баруун гарһаа); ахамад инженер Газы Гаджикеров.
ТАСС-ай фотохроника.

ЗҮГЫ ҮСХЭБЭРИЛГЭДЭ АНХАРАЛ

Бэшүүрэй ба Мухар-Шэбэрэй районуудта зүгы үсхэбэрилгээр ахалагша зоотехник П. С. Петровагай хөөрөөнһөө.

Улаан-Үдэ хотодо һаяхан үнгэрэгшэ зүгышэдэй республиканска зүблөөн дээрэ Бэшүүрэй районой, илангаяа «Сибирь» совхозой зүгышэдэй ажал хэрэгүүд урагшатайгаар ябана гэжэ тэмдэглэгдээ һэн.

Зүгын тоһоор баян ургамалнуудые бардам хүрэхөөр таряад, зүгын бүлэнүүдые олоор үдхөөд байбал, тоһон элбэгээр абтадаг гэжэ зарим хүнүүд буруу тоолодог. Үнэн дээрээ энэмнай тиимэ бэшэ. Зүгы үсхэбэрилгэ гээшэ үдэр бүриин харюусалга ехэтэй ажал болоно. Энэ ажалда өөрын бэрхэшээлнүүд ушардаг.

Һүүлэй жэлнүүдтэ варроатоз гэжэ үбшэн зүгышэдэй ажалда ехэ һаад тохёолдуулаа. Үбшэнэй элирүүлэгдэн сасуу зүгышэд түргэн хэмжээ абаха, һэргылэлгэ-эмнэлгын хүдэлмэриие саг сооньябуулха уялгаяа нариинаар дүүргэхэ ёһотой.

Зүгынүүдэй байра түхеэрхэдээ, түбхын түрүүн тоһоор баян ургамалнуудтай газар бэдэржэ, тэндээ хүсы үбһэ, гэршүүхэ болон донник полинуудта тариха хэрэгтэй. Тиихэдэ намарай, үбэлэй үедэ зүгын байрые хуурай, дулаан байлгаха шухала.

Нёдондо районоймнай зүгышэд 34.433 килограмм зүгын тоһо худалдаа һэн. Энэ хадаа урзанда жэлэйхиһээ дээгүүр дүн болоно. Сибириин эрхэ байдалда зүгын бүлэ бүхэнһөө дунда зэргээр гуша-дүшэн килограмм тоһо абажа боломоор гэжэ түрүү зүгышэдэй ажалай дүнгүүд найдуулна. Районоймнай «Сибирь» совхозой түрүү зүгышэн Ф. А. Асеев зүгын бүлэ бүхэнһөө 30,7 килограмм тоһо суглуулжа, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэдөө, иимэ һайн дүнгүүдэй бусад ажахынуудта туйлагдаха байһаниие гэршэлээ гээшэ.

Зүгын бүлэнүүдые олошоруулха гэһэн зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлнэбди. Үнгэрэгшэ хоёр жэлэй туршада совхоз 500 шахуу зүгын бүлэ ондоо ажахынуудта худалдаа. Байгша оной январь һарын мэдээсэлээр совхоз зүгын 2121 бүлэтэй. Энэ жэлдэ Калининай нэрэмжэтэ, «Рассвет», «Дружба» колхозууд зүгын ажахытай болохо юм. Юуб гэхэдэ, нэрлэгдэгшэ колхозуудай эзэлдэг газар дээрэ зүгын тоһоор баян ургамалнууд элбэг юм. Гадна эдэ ажахынууд гэршүүхэ, хүсы үбһэ, донник гэхэ мэтые тарижа, зүгыдэ таарамжатай зохид эрхэ байдал тогтооно.

Республикын зүгышэдэй зүблөөн дээрэ республикын районуудай зүгышэдэй, мэргэжэлтэдэй түрүү дүршэл тухай ехэ хөөрэлдөөн болоо. Тэрээнһээ уламжалан районойнгоо түрүү зүгышэдэй дүнгүүдые хаража үзэхэдэ, зүгы үсхэбэрилгые саашадань хүгжөөхэ арга боломжонууд бии байна. Ажалай үндэр дүнгүүдые туйлахын тула шиидхэгдээгүй асуудалнуудаа богони саг соо шиидхэхэ, дутуу дундануудаа усадхаха хэрэгтэй.

Зүгы эрхилэлгын ажалай эмхидхэлгэ тухай хэлэлтэй. Зүгын ямар бүлын ямараар хооллуулагдаһан, хэды шэнээн тоһо, ямар тул үгэһэн тухай дэбтэр соогоо тэмдэглэгдэхэ ёһотой. Зарим зүгышэд эдеэ хоол, тоһон байгаа хадаа зүгыдэ хүрөө гэжэ тоолодог. Зүгынүүдэй үбэлдөө унтахын урдахана, намарай үедэ тэдэниие саахараар һайса хооллуулхада һайн. Теэд тэдэниие өөһэдын тоһон дээрэ үбэлжүүлһэниинь һураггүй дээрэ байдаг.

Зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд зүгы үсхэбэрилгэдэ анхаралаа һайнаар хандуулнагүй, туһаламжа үзүүлнэгүй. Ажалай эмхидхэл, салиин хүлһэн тухай асуудалнууд үшөө шиидхэгдэнэгүй. Энэ талаар Дзержинскиин, «Сибирь» совхозуудай, «Полив» нэгэдэлэй зүгышэд гомдолтой байһанаа мэдүүлнэ.

Зүгы үсхэбэрилгэ—яһала ашаг үрэтэй һалбари юм. Зүгын тоһон медицинэдэ, тэрэнэй воск промышленностьдо хэрэглэгдэнэ. Зүгын тоһон—эдеэ хоолой эрхим зүйл гээшэ. Тиимэһээ зүгы үсхэбэрилгын асуудалнуудта онсо анхаралаа хандуулха саг болоо гэхэ байнаб.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ
бэшэжэ абаба.

БАРИЛГА ДЭЭРЭ...

[М]ОЛДАВИИН ниислэл хотын шэнэ гэрээ толлогшод квартиранууд соо[ха]рхи пүмпытэр тобойлгоhон гоё угалзануудые харахадаа, энэмнай ёho[о]л уран hайханай нарин нягта хүдэлмэри гээшэ бээ гээд тоолоо бэлэй. Иимэ [ш]алтай hонин бэлэг Кишиневой тургын комбинат тэдээндэ hанаашар[а]л бэлдээ ха юм. Тус комбинат шэ[нэ]лэн гоёолгын зурагуудтай тэбхэр потологуудые бүтээжэ [гар]аhэн байна.

Иимэ панель-хана бүтээдэг онол аргаhэнэй автор — Кишинёвой политехническэ институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ И. Педченко бетон дээрэ угалза хээ даралга гэжэ нэрлэhэн. Авторай үнэмшэлгэтэй тэрэнэй [ху]залан зохёоhон жаран нээлтэнүүд республикын барилгын индустриин ашаг [ү]рые дээшэлүүлгэдэ ехэ туhа хүргэнэ. [Ө]мэтэ өөрөө барилгын талмайнууд [дээ]рэ ерэжэ, тус hалбариин предприятинуудта ошожо, өөрынгөө зохёоhон [ду]радхалнуудаар мэргэжэлтэдые hонир[хуу]лдаг заншалтай.

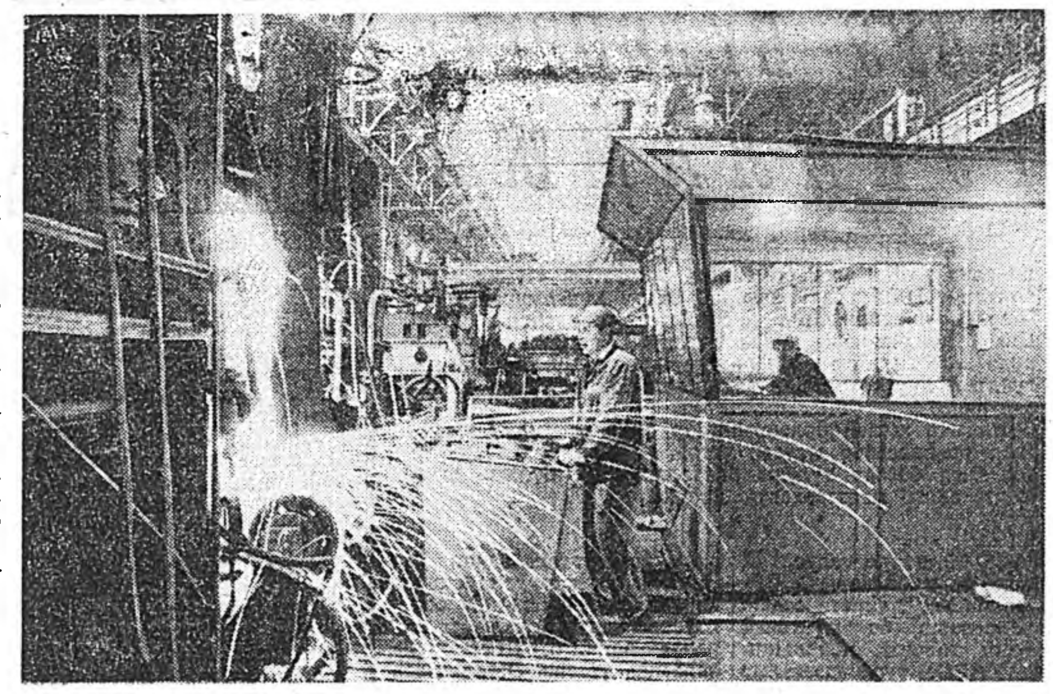
Мүнөө тэрэниие комбинадай [тех]ническэ соведүүдтэ уридаг юм. [Ин]дэ томо панель-ханануудаар гэр барилгын гол шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэдэг гуримтай.

Комбинадтай ажахы договор баталжа, институт эрдэм наукын заабариин ёhоор эдэ асуудалнуудые шиидхэдэг. Харин предприяти эдэ шэнэ зүйлнүүдынь бодотоор бэелүүлхэ уялгатай. Предприяти дээрэ уралан нарижуулагша-слесарь, Молдавиин ССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат М. Ткач түрүүтэй нэбтэрүүлгын бүлэг байгуулагданхай юм. Иигэжэ хамжан ажаллаhанай эсэстэ барилгын хүшэр хүндэ хэдэ хэдэн хүдэлмэринүүд оньhожоруулагдаhан байгаа. Жэшээнь, гэр байрануудай хана жэлэхэ ба шэрдэхэ хэрэгтэ хүдэлмэришэд хэды ехэ сагаа зорюулдаг бэ, хэды ехэ хүсэлэл оролдолго гаргадаг бэ гэжэ мэдээжэ бэ даа. И. Педченко штукатур-малярнуудай ажалые пилээд хүнгэдхэхэ гэжэ дурадхаба; шэмэглэн гоёолгын холисо мүнөө ханада аб адли тэгшээр 8 минутын турша соо түрхигдэдэг боло[о]. Энэ шэнэ дурадхал комбинадта лабораторно туршалгануудые амжалтатайгаар гараhан байна.

Үйлэдбэришэдтэй хамта энэ эрдэмтын гаргаhан хүсэлэл оролдолгоор электро-шэрээлгын үедэ металлай хаягдадаг үлэгдэлынь эрид бага болоо, түмэр-бетон зүйлнүүдые холбоhын тон шэнэ онол арга байгуулагдаа. Энэ онол аргын ашаар эдэ зүйлнүүд бүри үни удаан саг соо ашаглагдадаг болоhон байха юм.

Гэр байшангуудай гадар талын ханануудые гоёон шэмэглэхэ хүдэлмэриие оньhожоруулха, бодотоор хэрэглэхэ асуудал гараад байна. Энээниие ухаалан зохёоhонойнгоо түлөө И. Педченко СССР-эй ВДНХ-гай мүнгэн медаляар шагнагдаа hэн. Тэрэнэй зохёоhон дурадхал шабар хабтагай-ханануудаар хэhэн дойбод зурагуудай ба хушалтын «ами наhые» хоёр дахин hунаадаг байхаhаа гадна, цементын гаргашые пилээд бага болгоhон байна бшуу. Даб дээрэ тоолоно гаргаhанай ёhоор, уралан нарижуулагшын hүбэлгэн ухаагаар бии болоhон түрүү шэнжэтэй эдэ бүхы дурадхалнуудые бэелүүлээд байхада, республикын барилганууд дээрэ жэл бүри миллион үлүүтэй түхэриг мүнгэн алмагдаха жэшээтэй болоно.

ТАСС-ай корр.

УКРАИНЫН ССР. Совет Украинын 50 жэлэй нэрэмжэтэ Новомосковско соргонуудай заводой продукци газ, нефть дамжуулдаг газарнуудта, хүдөө ажахыда эльгээгдэдэг юм. Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй шэнэ барилганууд тус предприятида захил ехээр хэдэг байна. 1982 ондо заводой коллектив түсэбhөө гадуур хэдэн мянгаад тонно продукци эд хэрэглэгшэдтэ эльгээгээ, Саяно-Шушенска ГЭС-эй барилгашадай захилые болзорhоонь урид дүүргээ hэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ; соргошэрээдэг участок.

ТАСС-ай фото.

ТҮРЭhӨӨР ЛЭ... УhАНДА ТАМАРХА

[Р]ОСТОВ-на-ДОНУ. городой хүүгэдэй нэгэ поли[кли]никэ соо байhан эмнүүлшэдые харахадаа, Александр Беляевай «Человек-амфибия» гэжэ научно-фантастическа романай уhан доогуур hанаа амархан тамардаг гол герой hанаанда ороодхо юм. Гүнзэгы уhатай [б]ассейн соо яhалашье бодо[л]гүй, хүсөөр үхибүүд амархаар тамаржа, шунгажа [я]бад.

— Хахад жэлтэй болоhонь, — гээд, поликлиникын [ах]амад врач Анатолий Даденко хэлэнэ, — жаахан үхибүүдые «хуурай газарай» тээшэнь тоолонхаар, «уhанай» амитад тээшэнь [та]лоо hаа, дүтэрхы гээшэ. Уhанай оршон аймаг наранай үхибүүдтэ таарашагүй [ю]ша бандаг гэhэн хараа [ба]дол хуушарханhаа байтагай, уг унгяараа алдуу эндүүтэй бшуу.

— Бидэнэй дадаад ябаhан газарай татаса бишыхан үхибүүдтэ амиц наhананиинь [түү]рүүшын hарануудта ехэ [х]угаар нүлөөлдэг юм. Тэ[ре]хадаа үхибүүнэй хэжэ болоор олохон юумыень хи[я]рладаг, эсэсэй эсэстэ тэ[рэн]эй хүгжэлтые удааруул[жа] байна, — гэжэ ахамад [э]мчэй орлогшо Идия Фо[ми]нь тайлбарилан хөөрэбэ.— [Ам]алиг оршондо hая гараhан үхибүүн даданхай байха юм. Эхынгээ умай [соо] тэрэ хадаа үдэр, hүнигүй тиимэ байдалда байна [бш]уу. Тиигээдшье нарай үхибүүнэй бэе тиимэ «тамаралгын» оршон байдалые үшөө [удаа]хэн саг соо «hанажа» [ябад]аг лэ. Жаахан үхибүүн [«хуу]рай газар» дээрэшье [ябах]адаа, уhанай оршон соо [бай]hанаа өөс мяхаараа мэ[дэ]рэн hанадаг байна. Хаала уhан соо ороод байхада, сэхэл аярхан зохидшоо[до]г юм. Зүгөөр хэршье хүнэй рефлекс—үшөө дадал [бэ]шэ гээшэ. Тэрэ хадаа үхибүүнэй түрэhэнhөө хонсо [са]гтал түрүүшын дүрбэ hа[ры]н туршада үзэгдэдэг байна. Хэрбээ эгээл энэ үе соо [та]маралгада hургажа эхи[л]э haa, үхибүүн богонихон [х]эзор соо уhан дээрэ өөрөө [ха]тожо шададаг болохо.

Хүхөөр үхибүүнэй тамаржа шададаг болодогынь үшөө [ү]ри эртэ урда сагта тодорулагдаhан байгаа. Каир[ай], Египедэй эртэ урда сагай искусствын музей соо, [там]аржа байhан үхибүүдэй [зу]рсэтэй ургамалай эшэ набшануу[д] (папирусууд) хадагалагдажа байдаг. Эрдэмтэд [эд]э документые манай ээрын [ур]да тээхи хоёрдохи мянган [жэ]лэй тэмдэг гэжэ тоолодог байна. Ябажа эхилхэhээнь урид үхибүүе тамаржа hургаха hэдэлгэ мүнөөшье зарим хүнүүд гаргадаг гээшэ. Хүнүүдые тамаржа hургадаг Австралиин мэдээжэ тренернүүд үбгэ hамган хоёр Тиммермансууд басагаяа дүрбэ hаратайhаань, харин хүбүүгээ түрэhөөрнь гурбадахи долоон хоногтоо ябахадань, тамаралгада hургажа эхилhэн байгаа. Хаа хаанагүй дэлхэй дүүрэн шаг шууяа татаhан энэ туршалгаhаа hураггүй урид Московско физкультурын институдай студент, уhан доогуур ябажа мэргэжэhэн Чарковский Вета басаганайнгаа абаhаар лэ түрэhэн үдэрhөөнь эхилжэ, уhан дээрэ хэшээл үнгэргэжэ захалhан гэхэ.

Энэмнай нэрээ алдаршуулхаяа hанаhан, гайхамаар амжалтын хойноhоо тэгүүлhэн ябадал бэшэ бшы даа. Басаганиинь сагhаа урид түрөө hэн. Тэрэнэй бэеын шэгнүүр миил 1600 грамм болодог, дунда зэргын нормоhоо хоёр дахин шахуу бага байгаа. Тиигээд лэ эсэгэнь, олонхи зоной hанаашаар, үйлөөрөө болуужан гээд, туршаад үзэхэ гэжэ бодоо ха. Гэртээ юрын лэ ванна соо үлээдэг тусхай түхеэрэлгэнүүдэй туhаламжаар нарай басагандаа хэбтэри бэлдэжэ үгэбэ. Ваннань бүлеэн уhаар дүүргэгдэбэ, температурань нэгэл хэмдээ байлгагдаба. Нарай басагахан сүүдхын эхэнхи хубида эндээ унтаадшье, hэргээдшье байгаа. Һүүлээрнь тамаржа, шунгажа hурадаг hэн. Тиигэhээр дүрөэдэхи hарын гараха бага басаганай бэеын шэгнүүр хэмдээ ороо, харин бэе махабадайнгаа хүсэ шадалаи талаар сасуутанhаа булюу бэлэй. Хахад жэлтэй болоходоо, Вета гайхалтай дорюунаар тамардаг, шунгадаг байба.

Харин багаhаа тамархада, туйлай ехэ аша туhатай байhан тухайнь эдэ зоримгой туршалгануудай гэршэлээшье hаань, иигэжэ тамаралга удаахан саг соо имагтал үсөөхэн хүнүүдэй эрхилдэг хэрэг лэ байгаа. Балшар багаhанhаань эхилжэ, сагүргэлжэ тамаралгын үхибүүдэй бэедэ ямараар нүлөөлдэгые нарин нягтаар, али бүхы талаhаань шэнжэлжэ үзөөд, эсэсэй эсэстэ: эхэhээ түрэхэhөөнь хойшо тамаруулжа hургахада, ямаршьегүй болохо гэжэ эрдэмтэдэй этигэл найдабаритайгаар харюусахын тулада бага бэшэ саг хэрэгтэй байhан юм даа. Тэрээнhээ байтагай, энээн тухай түрэлхидэйнь саг соогоо оролдоогүй haa, үхибүүнэй бэеые тамиржуулан бэхижүүлхэ ашатай hайн арга хэрэглэгдэнгүй үлэшэхэдөө болохо. Тарhага хэдэгтэл мэтэ, хара багаhаа тамаржа hураха гээшэ тон шухала юм.

...Эмнэлгын физкультурын талаар мэргэжэлтэ, врач Людмила Сухоруковагай ажаглалта доро Ростовой нэгэ поликлиникэдэ тамаржа hуралгын хэшээлнүүд үнгэрдэг байна. Бассейн соо «ветерануудай» hуража байхада ябахадамни, энэ эхэнэр минии газаршалан заабарилагша байгаа hэн.

— Эдээнэй олонхидынь дүрбөшье hара хүрөөдүй, тэд харагтылши, тэдэ ямар омог баяртайнууд бэ, эдэбхитэйнүүд бэ, — гээд, тэрэ хэлээ hэн. — Уhан соо үхибүүн дура зоргондоо сэнгэдэг, заода залигүй арбагашалдажа мэдэдэг гээшэл даа. Тиихэлээрээ, бэе тамирынь hайжардаг, хүдэлсэ эршэнь ехэ болодог, нервнэ системэнь түни даруу байдаг. Бэеэ мэдэхэ шэнжэ шанарыньшье хүгжэдэг. Манай «тамараашад» хүйтэ абаха гээшые юрэл мэдэдэггүй, энэнь шухала байна...

Иимэ нананай үхибүүдэй уушхан лэ угаа хэбэрэг байдаг. Зүбөөр, ондоогоор хэлэхэдэ, гүнзэгыгөөр амилаад ябахадаа, элүүр энхэ бэетэй байха болоно. Гэртээ орон дээрээ хэбтэхэдээ гү, али агаарта коляска соо ябахадаа, үхибүүн гүнзэгы бэшэ, наахануур, хүнгэхэнөөр амилдаг гээшэ. Иигэжэ амилхадань, уушханай миил табанай нэгэ хубинь эдэбхитэйгээр хүдэлдэг байна. Харин тамарха, шунгахадаа, үхибүүн хүсэд дүүрэнээр амилха ушартай болоно. Наадахайнгаа хойноhоо бассейнэй өөрто хүрэтэр, ондоогоор хэлэбэл, метр хахад гүнзэгыдэ огто ядамаргүйгөөр дүрбэ hаратай үхибүүнэй шунгахыень хоёр нюдөөрөө хараа hэм. Найман секундаhaa үлүү саг соо тэрэ уhан доро байгаа, тиигээд шунгажа гараад, ёhотойл спортсмен мэтээр амияа бэлэхэнээр дараадхёо hэн.

Гэрэй байдалда үхибүүгээ тамаржа hургахын тулада заабаршалhан материалнуудые бааҗа, хэлэжэ үгэхыень хүүгэдэй районно поликлиникэдэ гү, али зүбшэл үгэдэг газарта Ростовой нарай үхибүүтэй гурбадахи бүлэ бүхэн мүнөө хандадаг болонхой. Поликлиникын бассейндэ үхибүүгээ таhалгаряагүйгөөр ходо асаржа байха арга боломжо айл бүхэндэ байдаггүй. Теэдшье квартирада ваннын — нарай үхибүүндэ бүхэли нуурай байн гэhээ поликлиникэ руу абаашаhанай ямар хэрэг байхаб? Гурбадахи—дүрбэдэхи hарынгаа ябажа байхада, тамаржа hураhан хүүгэд үендөө хүрэхэдөө, эрхим бэрхэ шунгагшад болоод байдаг. Зүгөөр балшар бага үхибүүн түрүүшынгээ, жэлдэ тамаралгын хэшээл гараа haa, тиимэ болоно шадаха зэргэтэй.

Юрий КАЗАРОВ.
(АПН).

1983 ОН △ АПРЕЛЬ

ТҮЙМЭР hАЛХИНДА ДАРАГДАА

Зуу метр өөдөө зурагашаhан түймэрэй ута хэлэнүүдые даража усадхахын тулада оройдоол арба юhэн килограмм тэhэрдэг зүйл, гал унтараадаг хахад тонно порошок хэрэгтэй болоо hэн.

Иимэ ушар Узбекистанда газ малтан абадаг Южная Танжирчи гэжэ хэбтэшэ дээрэ үзэгдэhэн юм. Эбдэржэ хүдэлхэеэ болиhон үрэмдэлгын томо нүхэн сүүдхэ бүри энэ гал руу хэдэн миллион кубометр байгаалиин түлишэ «хаяжа мэдээ». Түймэртэй тэмсэхын тулада галай ута хэлэн тээшэ турбореактивна түхеэрэлгэнүүд, бульдозернууд, ондоошье техникэ асарагдаhан байгаа. Гэбэшье эдэ бүгэдэнь туhа болобогүй. Тиихэдэнь туhаламжа хүргэхыень гүйжа, Новосибирскын академгородокто хандабад. Тэндэhээл туhаламжа ерээ hэн.

Гидродинамикын институдай эрдэмтэд Д. Ахметов, В. Тарасов гэгшэд галда шатадаггүй тусхай хубсаhа үмдөөд, түймэрэй гуламтада ошожо, тэhэрдэг зүйлнүүдээ тэрээ руу хаяжархибад. Тэhэрэлгын шанга аблан нэержэ, энэ үедэ бии болоhон хуа hалхин галай ута дүлые тэрэ бэеэрнь даража, унтараажархёо hэн.

— Нефть, газай томо нүхэнүүд дээрэ гарадаг галые хуа hалхинай туhаламжаар унтарааха арга метод манай институтда зохёогдоhон байгаа,— гэжэ физико-математикын эрдэмэй доктор Б. Луговцов хөөрэнэ. — Энэ түймэрэй гараhан үедэ тус арга метод анха түрүүшынхеэ хэрэглэгдэбэ гээшэ. Аюулта галай ута хэлые зүбшуулаад, энэ хуа hалхинай эршэтэ сахаригые табижархихада, тэрэшни дүлыень таhа сабшажархидаг юм байна гэжэ тэсэшэгүй шанга, мүн хуа hалхинуудые шэнжэлхэдээ, мэдэжэ абаа hэмди.

В. ЕЛЬМАКОВ,
ТАСС-ай корр.
Новосибирск.

ДУУЛАДАГ ЭЛЬЭН

Урда зүгэй Балхаш шадархи Аккум-Калкан гэжэ сүл губиин элhэн гүбээнүүдэй («Сагаан элhэн халхабшын») оршондо ажахын ажал хэрэг хэхээ болибо. Байгаалиин энэ шухаг дурасхаалта нютаг хорюултай газар (заповедник) гэжэ соносхогдоо.

Һалхитай хуурай сагта гүбээнүүдэй ташалангуудаар урасхалта элhэн хиидэжэ мэдэхэ, энэ элhэн газар hалхинда дорьбон hалганаха, харгадашагүй хүгжэмэй ямар нэгэн туйлай ехэ инструмент мэтээр хүүен шэнхинэхэ. Харин энэ элhэн дээгүүр бүлэг хүнүүдэй түргөөр ябажа гарахада, заримдаа энэ газар «дуулажа» эхилдэг гэхэ.

Юрэ бусын энэ талмай үни хада хатажа шэргэшэhэн нуурай hуури дээрэхи гайхалтай сэбэр, нэгэ янзын элhэнhээ бии болоо гэжэ Алма-Атын эрдэмтэдэй хэhэн шэнжэлгэнүүд тодоруулhан байна.

В. ГАНЖА,
ТАСС-ай корр.
Талды-Курган.

ХҮН БА БАЙГААЛИ

ГАЗАР ДООГУУРХИ «МҮРЭНҮҮД» ТУХАЙ

ДЭЛХЭЙН хуурай газарай 60 процентые эзэлдэг талмай дээрэ мүнөө уhан дуталдажа эхилээ. Уридшалан тухайлhанай ёhоор, саашадаа бүри ехээр дуталдадаг болохо.

Уhа хаанаhаа абалтайб? Хүнэй нюдэндэ харагдадаггүй газар доогуурхи «мүрэнүүдтэ» анхаралаа хандуулхыень энэ асуудал мэргэжэлтэдые баадхаhан байха юм. Эдэ «мүрэнүүд» газар дээрэхи уhанhаа сэбэр, тогтуурингүй сагай уларилhаа балаишье дулдыдадаггүй, ган гасууршье үедэ шэргэдэггүй; эсэстэнь хэлэхэдэ, газар дээрэхи гол мүрэнүүдэй огто үгы байhан нютагта газар доогуурхи «мүрэнүүд» бии байдаг лэ. Һүүлшын сэгнэлтын ёhоор, юртэмсэ дээрэхи дабhагүй уhанай бүхы нөөсэнүүдэй, тухайлхада, гурбанай нэгэ хубинь газарай нюруу дээгүүр урдадаг байна.

Газар доогуурхи уhые үни заяанhаа хойшо эдеэ хоолой хэрэглэмжэдэ ба уhалуурида хэрэглэдэг бүмбэрсэг дэлхэйн хизаар нютагууд бии юм. Зүгөөр эгээл энэ дүй дүршэл хадаа үни удаанhаа хойшо газар дорохи уhые томо томо городуудай эдижэ байhандань hанаата болохо шалтагаан бии байгаа. Газар доогуур уhанай урдадаг үеые эршэмтэй ехээр ашаглахада, элдэб янзын таарууугүй байдал үзэгдэдэг. Тэрэнэй эгээл ехэ аюулынь гэхэдэ, газарай нюруу доошоо hуудаг шуу. Тэрээнhээ гадна, газар дорохи уhые хэм хэмжүүргүйгөөр бүлэжэ гаргалга, тодоруулагдаhанай ёhоор, оршон байгаалида хохидол ушаруулжа магад. Жэшээлхэдэ, hая болотор сэсэглэн байгаа зарим газарнуудай мүнөө элhэн губи болоhон ушар газар доогуурхи уhанай урдадаг үеын хоморжон бага болоhонтой холбоотой юм. Эрье шадарай районуудта газар доогуурхи уhа үлүүсэ ехээр хэрэглэхэдэ, далайн дабhатай уhан энээ руу түргөөр нэбтэрэн ородог байна. Энэ хадаа баhал оршон байгаалиие эрид хубилган муудхаадаг гээшэ.

Газар дээрэхи уhа сөөрэмүүдтэ орходоо, байгаалиин hайн хамгаалалтатай байгаашье haa, газар доогуурхи уhан тэрэниие бузарлан муухай болгодог зүйлнүүдтэ үнжэгэн бэлэхэнээр диилдэшэдэг. Таряалан дээгүүр хаягдаhан химическэ үтэгжүүлгэнүүдэй болон хорон химикадуудай газар руу нэбтэрэн оролго илангаяа аюултай. Эдэ хорото зүйлнүүд газар доогуурхи булаг аршаануудые юрэнхыдэнь хэрэглэшэгүй болгожо магад.

— Газар дорохи уhанай шанарай муудалга ба уhанай урдадаг үеын бага бололго — нэгэ асуудалай хоёр талань мүн— байгаалиин айхабтар үнэтэй сэнтэй баялигые ашаггүйгөөр хэрэглэлгын хойшолон гээшэ, — гэжэ мэдээжэ гидролог профессор Игорь Зекцер тоолодог байна. Энэ хүнэй хүтэлбэри доро СССР-эй Наукануудай академиин Уhанай асуудал шэнжэлдэг институтда газар доогуурхи уhанай оршониие шэнжэлхэ талаар хүдэлмэринүүд хэгдэжэ байдаг.

Эрдэм наукын заабариин үндэhөөр хандаад байбал, газар доогуурхи булаг аршаануудые элбэг уhатай, сэбэр байлгажа болохо, харин тэдэниие эршэмтэйгээр ашаглалгын муу хойшолонгуудые тон бага болгожо болохо юм. Энэ асуудалые амжалтатайгаар шиидхэлгын дүй дүршэл манда бии гээшэ. Уhанай нөөсэ баялигуудые хэрэглэхэ, сахин хамгаалха хэрэгтэ нэгэн комплексно ёhоор хандадаг гурим тэрэнэй эшэ үндэhэниинь мүн болоно.

Орон доторнай хүсэндөө ороhон Уhанай асуудалаар хуули гаргалгын үндэhэ hууринуудай ёhоор, газар доогуурхи дабhагүй уhан гол түлэб имагтал эдеэ хоолой уhаар хангалгын болон ажахынуудалай хэрэглэмжэ хангалгын зорилгодо хэрэглэгдэжэ болохо. Дабhагүй уhые ондоо хэрэглэмжэдэ имагтал гүрэнэй зургаануудай тусхай зүбшөөлөөр хэрэглэжэ болодог байна.

Газар доогуурхи уhанай нөөсэ баялигые сахиха асуудал нэгэн доро хоёр шэглэлээр — тэрэнэй барагдан дууhалгаhаань ба бузарлагдахаhаань хамгаалха шэглэлээр шиидхэгдэнэ. Газар дорохи аршаан, булагуудай бузарлагдажа магад байhые уридшалан мэдэхэ ба сэгнэхэ талаар эрдэмтэдэй ухаалан зохёоhон методико ехэ ашаг үрэтэй байhанаа гэршэлэн харуулба. Математическа модельнүүд дээрэ хэгдэhэн тоосоонууд газар доогуурхи уhанда муухай зүйлнүүдэй орохо замуудые, мүн бузарлагдаха районие, бузарлагдаhан урасхалай саашаа урдаха замые эртээнhээ тодорхойлхо арга олгоно. Иигэжэ абтаhан тоо, баримтанууд ашагта малтамал ашаглалгын, тиихэдэ гражданска ба промышленна барилгын проект табихада, хүдөө ажахыда үтэгжүүлгэнүүдые ба пестицидүүдые хэрэглэхэдэ хэрэгтэй болодог юм. Сахин хамгаалгын санитарна бүhэлүүрнүүдые байгуулхада, угаа hайн гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно. Газар доогуурхи уhанай урдадаг тус тус зононуудта ажахын ажал ябуулгые энэ бүhэлүүр хизаарладаг гү, али бүхыдэнь хоридог байна бшуу.

Газар дорохи уhанай баялигай бүридэн бии болодог жама ёhые мэдэжэ абаха гээшэ тэрэниие сахин хамгаалха гол арга замуудай нэгэниинь болоно гэжэ эрдэмтэд тоолодог юм. Энээниие шэнжэлхэ зуураа, тэдэнэр 20 миллион дүрбэлжэн километр үлүүтэй туйлаи ехэ талмай дээрэ гэхэ гү, али ондоогоор хэлэээл, бүхы ороноймнай эзэлдэг шахуу талмай дээрэ газар доогуурхи уhанай юрэнхы нөөсые уридшалан сэгнэхэ хүдэлмэриие дэлхэйн гидрологидо анха түрүүлэн хэhэн байна. Шэнжэлгэнүүдэй үндэhөөр табигдаhан СССР-эй газар доогуур урдадаг уhанай шухаг карта даб дээрэ дэлхэй дээрэхи ори гансахан тиимэ карта болоно. Тоолоно гаргаhанай ёhоор, газар дорохи уhанай ёhото нөөсэ баялигай дүн хамталhан хэмжүүр жэлдээ тухайлхада 1000 кубическа километр болоно. Тэдээн сооhоо ашаглалгын нөөсэ гэдэгынь — ондоогоор хэлэхэдэ, мүнөө бии байгаа бүлэлгын техникын ашаар арадай ажахыда аша туhатайгаар хэрэглэгдэжэ болохо уhаниинь 340 кубическа километр болоно.

Газар дорохи уhа комплексно гуримаар сахин хамгаалха научна үндэhэ hуури байгуулhан, бодотоор хэрэглэhэн дүй дүршэлөө манай эрдэмтэд ЮНЕП-эй (оршон байгаалиин тушаа ООН-ой программа) хүтэлбэри доро байгуулагдаха хамтын монографи дотор согсолхо гэжэ шиидэнхэй.

Ивета УСЕЙНОВА.
(АПН).

АЗОТ АРhА ЭЛДЭДЭГ

Арhа элдэдэг урданай хүнүүдтэ орходоо мүнөөнэй мастернууд хониной арhые угаа түргэнөөр сэбэрлээдхидэг болонхой. Тиигэхын тула тэдэнэр шэнгэн азодой юумэ хүргэдэг шэнжэ шанарые хэрэглэдэг юм. Хониной арhан 196 градус хүйтэндэ ойр зуура байхадаа хатуу боложо, оньhон аргаар тон бэлэхэнээр элдэгдэдэг байна. Арhаяа амhарта соо шэнгээhэнэй hүүлээр нэгэ хэдыхэн минутын үнгэрөөд байхада, тэрэнь хүсэдөөр сэбэрлэгдээдхидэг гээшэ.

Бакугай арhанай заводой хүдэлмэришэдтэй хамта Азербайджанай Наукануудай академиин радиационно шэнжэлгэнүүдэй секторэй эрдэмтэдэй ухаалан зохёоhон энэ арга хадаа арhа элдэлгын хүдэлмэриие гансашье түргэдхөө бэшэ, мүн энээнhээ урагша хэрэглэгдэдэг байhан химическэ реагентнүүдые хэрэггүй болгоо бшуу.

Удаан саг соо элдэб янзаар арhа элдэдэг байhан хүдэлмэри мүнөө азодтой ванна соо саг зуура «уhанда оролгоор» hэлгэгдээ гээшэ.

Шэнэ онол арга хэрэглэхэдэ, арhан бүри бүхэ, зөөлэхэн шанартай болодог.

Н. БАРСКИЙ,
ТАСС-ай корр.
Баку.

[Т]ҮҮХЭЙ ЭД [А]ЛМАГДАХА

Хабаровскын эрдэмтэдэй болон «Сахалинлеспром» нэгэдэлэй мэргэжэлтэдэй зохёохы [хам]ной харилсаан хэ[рэ]гээ зуугаад гектарай [о]й модоной ойронь хүрэнгүй тэрэ хэбээрнь [ша]йлгаха арга олгоно. Тэдэнэр целлюлозо-[са]арhанай предприятинуудта хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэ ухаалан зохёогоо. Иимэ түхеэрэлгэнь саарhанай дүрбэлжэн метр бүхэнэй шэгнүүриие гурба — дүрбэн граммаар хүнгэдхэхэ юм.

Шэнээр зохёогдоhон түхеэрэлгэ хүсэтэ акустическа поли бии болгожо, модоной hэбэргэнүүдые бүрин хүсэдөөр hандаадаг байна. Гайхалтай тэгшээр зүбаарилагдаhан энэ зүйл хатаалгын барабанууудта далижуулагдан үгтэдэг юм.

Хабаровск.

ОРОНОЙМНАЙ КАРДИОЛОГИИН АЛБАН

МОСКВА. СССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын мэдэлдэ байдаг кардиологиин эрдэм-шэнжэлгын түб бүгэдэндэ мэдээжэ болонхой. Тэрэ хадаа ороноймнай кардиологиин албаниие толгойлдог юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ; СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, биологиин эрдэмэй доктор, зүрхэнэй электрофизиологиин лабораториие хүтэлбэрилэгшэ Л. В. Розенштраух (зүүн гарhаа), лабораториин ахалагша инженер В. Н. Чихарев гэгшэд шэнэ препарадай нүлөөе шэнжэлжэ байна.

ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН СААНАХИ hОНИН

БАЯН УРГАСАТАЙ ШЭНИИСЭ

△СОФИ. Болгариин селекционернүүд баян ургаса үгэдэг шэниисын шэнэ сорт гаргаба. Туршалгын талмай дээрэ энэ шэниисэ дунда зэргээр гектарай 90 центнер ургаса үгөө. Харин агротехникые нарин нягтаар сахихада, ургасань 110 центнертэ хүрэпэн байна. Шэнэ сорт hалхинда хэбтэсэгүй, үошэндэ дарагдасагүй, хүйтэрхэ үедэ даарасагүй юм.

МЕТАЛЛШУУ ТУСХАЙ ХУБСАhАН

△ Түймэр сарагшадта, металлургнуудта, радиолокациин станцинуудай операторнуудта зорюулагдажа, Болгарида тусхай хубсаhан оёгдобо. Металлшуу бүдөөр оёгдоhон иимэ хубсаhан зайн галай аюулhаа, айхабтар шанга халуунhаа хүниие найдамтайгаар хамгаалдаг юм. Электрохимическэ аргаар металлшуу шэнжэтэн болгогдодог энэ бүд бэлэхэнээр ханшалагдадаг, hайнаар оёгдодог ба хүнэй арhа үрбэгэнүүлэн, хоро хүргэдэггүй.

ХОЛИСОТОЙ ТҮЛИШЭ

△ ПЕКИН. Ультра-абяанай туhаламжаар абтадаг эмульси соо 90 процент дизельнэ түлишэ, 10 процент уhан байдаг гэжэ Хитадай эрдэмтэд тодоруулhан байна. Иимэ эмульси юрын дизельнэ түлишэдэ орходоо, двигатель соо үлэмжэ hайнаар шатадаг юм. Тэрэнэй шатаhан зүйлнүүд агаарые багаар бузарладаг. Иимэ холисотой дизельнэ түлишэ хэрэглэхэдэ, двигателиин түлишээ алмасань 9 процентээр дээшэлдэг.

СИНТЕТИКЫН ХӨӨБЭРИ

△ ВАШИНГТОН. Полиэфирнэ hэбэрдэhээр хэмэл хөөбэри хэхэ технологиие Америкын «Дюпон» гэжэ фирмэ ухаалан зохёобо. Полиэфирнэ hэбэрдэhэн соо бии байдаг хэрээhэмэл зурлаатай hүбэнүүд иимэ hэбэрдэhэндэ хөөбэриин түхэл шэнжэ оруулдаг байна. Дулаа табидаггүй шанараараа хэмэл хөөбэри бодото ноохон хөөбэриhөө нэгэл багаха дуталдадаг, харин үнэ сэнгээрээ арба дахин хямда юм. Иимэ хөөбэри үбэлэй хубсаhа хунар, подушка оёходо хэрэглэгдэжэ эхилэнхэй.

ЭЛЕКТРОПЕД

△ ПАРИЖ. Шатаhан газаараа агаар бузарладаг мопедэй орондо электропоезд-электродвигательтэй велосипед бии болобо. Иимэ электропедые Франциин инженернүүд ухаалан бүтээгээ. Аккумуляторна батарейнүүдтэнь заряд хэшгүйгөөр часай 45 километр түргөөр, 125 километр холо газарта ябажа болохо байна.

РОБОТ — ОЁДОЛШОН

△ ТОКИО. Японд залан хүтэлэгдэдэг ЭВМ ба электронно нюдэтэй рободууд бүтээгдэжэ байна. Хүнэй хамааралсалгагүйгөөр эдэ рободууд автоматическа гуримаар хубсаhа хунар эсхэдэг, оёдог юм.

Мүнөө орон доторнь оёдолой бүхэли фабрикануудай проект табигдажа байнхай. Тэндэ хүдэлхэ бүхы хүдэлмэришэдэй орондо гансал тиимэ рободууд хэрэглэгдэхэ байна.

БҮХЭ hИИЛҮҮР

△ ЛОНДОН. Юрын инструментнүүдтэ орходоо нэгэ хахад дахин удаан болзор соо хэрэглэгдэдэг hиилүүрнүүд Англида бүтээгдэжэ эхилбэ. Вольфрамай карбидаар хэгдэдэг эдэ hиилүүрнүүдэй өринь гурбан ондоо янзын зүйлөөр хушагдадаг. Тусхайлан хэлэхэдэ, титанай карбидай үехэн hиилүүрые элисэгүй болгодог, сайрай (алюминии) окисой үехэн ехэ халуун температурада тэрэниие химическэ талаарнь бүхэ болгодог, харин титанай нитридээр гадар талыень шанаржуулхада болбосоруулагдажа байгаа металл энэ hиилүүрэй эридэ няалдасагүй байдаг.

ЗАЛУУ БҮЛЭНЭРТЭ ТУҺАЛАМЖА

Мебель болон гэр hуудалай эдлэл хэрэгсэлнүүдые худалдажа абахадань, мүнгэ зээлээр үгэхыень гуйжа, нииислэл хотын электромашина бүтээлгын «Память революции 1905 года» заводой залуу хүдэлмэришэн А. Жердев предприятиин профкомдо хандаhан байгаа. Цехэй коллективэй дунда хүндэтэй, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг энэ хүдэлмэришэнэй гуйлтые дүүргэхэ гэжэ захиргаан ба профсоюз шиидхээ hэн.

Найман жэлэй болзортойгоор процент түлүүлхэгүйгөөр урьhаламжа мүнгэн үгтөө. Абаhан үриеэ энэ үе соо бага багаар түлэжэ байхадань, гэр бүлын бюджедтэ ехээр мэдэгдэхэгүй болоно.

* * *

ТАСС-ай корреспондент В. Куликовой гуйлтаар СССР-эй финансын министерствын урьhаламжын ба мүнгэнэй эрьесын таhагай начальник В. ЗАХАРОВ тус мэдээсэлые иигэжэ тайлбарилна:

— Иимэ урьhаламжа үхибүүдтэй бүлэнэртэ туhа хүргэхэ талаар Совет гүрэнэй бэелүүлдэг хэмжээ ябуулганууд шэнэ зүйл болоно. Нёдондо жэл Алас-Дурнын болон Сибириин районуудта, Карелидэ ба Коми АССР-тэ, Архангельскда, Мурманскда, Вологодско, Новгородско болон Псковско областьнуудта иимэ гурим бии болгогдоhон юм. Харин 1983 оной апрелиин 1-hээ РСФСР-эй бусад районуудта, мүн Украинада, Белоруссида, Молдавида болон Прибалтикын республиканууддта энэ гурим нэбтэрүүлэгдэжэ байнхай. Тиихэлээрээ хэдэн зуугаад мянган залуу бүлэнэр хүнгэлэлтэтэй урьhаламжа абаха эрхэтэй болобо гээшэ.

Урьhаламжа үгэхэ дүримүүд тухай тодорхойгоор хөөрэхэ хүсэлтэйб. «Үхибүүдтэй гэр бүлэнэртэ гүрэнэй зүгhөө үзүүлэгдэдэг туhаламжые үргэдхэхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёhоор, мэдүүлгэ баригшын хоёр жэлhээ бага бэшэ болзорто хүдэлhэн предприятиин, эмхи зургаанай гү, али колхозой социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудай ба гэр байра барилгын жасаhаа тэрэ мүнгэн үгтэхэ байна. Гэр байраяа hайжаруулхадань гү, али хубиин ажахытай боло ходонь, залуу бүлэнэртэ туhалха зорилготойгоор урьhаламжа үгтэнэ. Эгээл дээдэ хэмжээниинь 1500 түхэриг хүрэтэр юм.

Тиихэдээ үбгэ hамган хоёрой хэн нэгэниинь 30 наhа хүрөөдүй, нэгэ ба тэрээнhээ олон үхибүүдтэй бүлэнэр лэ зээлээр мүнгэ абаха эрхэтэй. Гэр бүлын нэгэ гэшүүнэй хүдэлдэг ажалша коллективэй зууршалгые хараада абажа, захиргаанай ба профсоюзай комитедэй гаргаhан шиидхэбэриин ёhоор урьhаламжа үгтэхэ юм гээд тэмдэглэхэ шухала.

Энэ урьhаламжын hонирхолтой онсо шэнжэнь юуб гэбэл иимэ: хэрбээ бүлэдэнь үхибүүдэй үшөө түрөө hаань, тэдэнэй урьhаламжын зарим хубинь хаhагдахаар хараалагданхай. Жэшээнь, хоёрдохи үхибүүнэй түрэбэл, үри шэрнинь 200 түхэригөөр, гурбадахи үхибүүнэй түрөө hаа, үшөө 300 түхэригөөр хороогдохо.

Тиин үшөө нэгэ онсо өөрсэ зүйл бии: урьhаламжа үгэхэ талаар бүхы эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй ажалша коллективүүдтэ олгогдоhониинь дэмы бэшэ. Энэнь социальна асуудалнуудые өөhэдөө шиидхэлгые үргэдхэнэ, hайнаар ажалладаг хүдэлмэришэдые урмашуулха нэмэлтэ арга олгоно бшуу.

(ТАСС).

ХҮН БА байгаали

ОЙН ТҮЙМЭРЫЕ ҺЭРГЫЛЭЕ!

Модо бэлэдхэдэг предприятинуудай мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд ой модон соо түймэрнүүдые hэргылхэ хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Энээн тухай hануулгын хэгдэдэг байбашье, ой соо түймэрэй аюулгүйе сахиха дүримүүдые хазагайруулха ушар али олон үзэгдэнэ. Илангаяа модо бэлэдхэгшэдэй дунда ойлгуулалмжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаха зэргэтэй. Ямаршье сагта, ямаршье аргаар модо бэлэдхээ hаа, участогаа дары сэбэрлэхэ эрилтэ табигдадаг. Энэмнай юуб гэхэдэ, хүдэлhэн талмайгаа гэшүүhэ мүшэрhөө, боргhоо арилгаха гэhэн удхатай бшуу. Үгы hаа, нара, hалхинда шаруулжа, үлээлгэhэн хуурай гэшүүhэ мүшэр гал түймэртэ абтахагаа. дүрд гэжэ носохо бшуу.

Ой модо хамгаалха Забайкалиин авиационно баазын хүдэлмэрилэгшэд үнгэрhэн февраль — март hарануудта модо бэлэдхэдэг 45 предприятиин хүдэлмэрине, түймэр hэргылхэ эрилтэнүүдые тэдэнэй хэр зэргэ дүүргэгдэдэгые шинан шалгаhан байна. Ой тайга соо түймэрэй аюулгүйе сахиха дүримүүд 33 ушарта бүдүүлигээр хазагайруулагдаа гэжэ элирүүлэгдээ. Сэлэнгын колхозууд, совхозууд хоорондын леспромхозой участогай мастер С. В. Андрейкин, Журавлихын модо бэлэдхэдэг пунктын бригадир В. В. Антоненко, Багдаринай дунда hургуулиин завхоз С. М. Капсудин, Бэшүүрэй модо бэлэдхэдэг пунктын мастер И. П. Карбушев, Шулуутайн леспромхозой технорук В. В. Тилюшевский гэгшэд, бусадшье олон ой соо түймэрэй аюулгүйе сахиха дүримүүдые хазагайруулhан дээрэhээ яла түлэхэ баатай болоо hэн.

Ойн харууhанай түлөөлэгшэд модо бэлэдхэдэг предприятинуудай хүдэлмэрине хинаалта дороо абажа, түймэр hэргылхээр тааруу хэмжээнүүдые абахыень уялгалха зэргэтэй.

СССР-эй ойнууд соо түймэрэй аюулгүйе сахиха дүримүүдэй 30-дахи пунктда иигэжэ хэлэгдэнхэй: «Модо бэлэдхэдэг ба ой модон соогуурхи харгы хэрэглэдэг, үгышье hаа, тэндэ байрын гэрнүүдтэй, түхеэрэлгэнүүдтэй, складуудтай ба бусадшье барилгануудтай эмхи зургаанудай түлөөлэгшэд дүтэ шадар түймэрэй носоо hаа, өөhэдынгөө хүсөөр гэрэлыние унтарааха уялгатай. Тиихэ зуураа дүтын лесхоздо гү, али арадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдкомуудта заатагүй дуулгаха зэргэтэй. Ой модондо дүтэ гү, али ой модон соо ажаhуудаг эрхэтэд түймэр hэргылхэ ба түймэр унтарааха хэрэгтэ сэхэ хабаатай юм. Юуб гэхэдэ, республикымнай хүн зоной хахадынь шахуу модон соо, дүтэ газарта ажаhуудаг шуу. Түймэр унтарааха гээшэ гансал ойн харуулай хүдэлмэрилэгшэдэй уялга мүн гэжэ зарим тон буруугаар тоолодог байна.

1981 оной апрель hарада Хэжэнгын лесхозой мэдэлэй ой соо түймэр hүжэрөө hэн. Горхоной леспромхозой мастерска участогайхид тиихэдэ эндэ дүтэ хүдэлжэ байгаа. Гэбэшье мастер С. А. Ебэрзин, бригадир И. В. Сапин гэгшэд түймэрэй hаял носожо эхилhые харааншье hаа, унтарааха hэдэлгэ гаргаагүй. Һүүлдэ паращютист-пожарнигууд түймэрэй болоhон газарта буужа, леспромхозой түлөөлэгшэдтэ эрилтэ табиhан байна. Тиихэдэнь лэ түймэр саралгаха техникэ болон хүнүүдые үгөө hэн. Иимэ харюусалгагүй hоодолой хойшолон гэхэдэ, хэдэн арбаад гектар тайгын ой модон хосорсон. Мастерска участогайхид модо бэлэдхэгшэ бригадагай мэдээлгээр аяар хоёр үдэр hамшаа бшуу С. А. Ебэрзин И. В. Сапин хоёр зэмээ дүүhан мэдэржэ яла түлэжэ абтаа. Һүүлдэнь тэдэ газар гараа табяа hэн. Түймэрэй эхилхэ үедэ орой 2—3 хүн 30 минута соо унтарааха аргатай байгаа ха юм.

Оноогой леспромхозой хүдэлмэрилэгшэд тушаа энэ талаар мүн үгэ хэлэхэн аргагүй. Юуб гэхэдэ, дүтэ болоhон түймэрнүүд предприятиин главна инженер Н. Н. Белошапкинай хүтэлбэри доро сар гаран дары саргадаг юм. Гэбэшье леспромхозой директорээр нүхэр Ковшовоо байхан үедэ предприятиин хүдэлмэрилэгшэд гэмээр оло дахин түймэрүүд носолог, сар соогоо унтараагдаагүй байгаа. Гүрэн түрын ухаа шанаргай хэрэгтэ хайша хэрэг хандаhанай түлөө нүхэр Ковшов хуулиин урда харюусаха баатай болоо hэн.

Дээрэ дурсагдаhан дүримүүдэй үшөө нэгэ пунктда тогтохо дуран хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, ойн харуулнанай хүдэлмэрилэгшэдтэ эрилтэтэ предприяти болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд түймэр унтараалгаха хүнүүд дүйлэ, техникэ саг дары үгэхэ зэргэтэй юм. Тэд энэнь гүй. Нэгэ-хоёр үдэрэй үйлэ гэрhэнэй удаа хүнүүдые үгөөшье hаа, түймэр саралгаха техникэ болон хэрэгсэлнүүдээр хангадаггүй.

Энэмнай хадаа олоол лирхай, хайша хэрэг хандалгын жэшээ. Харин болоод хэдэн үдэрэй, түймэр сарагаа hэн үедэ журам, гурим тон зэрэгтэй. Үнгэрhэн жэлэй июнь hарада Хурамхаанай лесхозой Гаарга шадар долоон хоногой туршада түймэртэй ододол «Тэмсэл» болоод hэн. Районой 100 предприятиин хүдэлмэрилэгшэд эндэ хабаадалсаа. Һүүлдэнь Хурамхаанай лесхозой директор А. Ф. Кузьмин иигэжэ хэлээ бэлэй: «Ойн харуулай ба авиаохрана албанай хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр галай аюул сарбалаа. Харин хажуу түлөө бэхэдулагдаhан хүнүүдтэй ямар нэгэн гэнэ усал болоошоно.

гүй аа гү гэжэ саг хороол табиhаар байгаа. Нэрэмшье, түймэр сарагаар зохёоhоо «Шинэ зам» журамтай байгаа. Энэ тухай гүй hаа, гэнэ усалга орооморье бшуу. Тэд энэ хай бодомжоло, даалгагдаhан уялгаа hэшхэ, зоригоорои хангаха хүнүүд үсөөн. Эгээл иимэ хүнүүдтэ ой модоной улаа хамжааргүй тухай ойлгосотой hайнаар хөөрэжэ үгэхэ дуран хүрнэ. Манай бэеын тэнгэ дээр түймэрэй ой модоной [illegible]. Сэбэр агаарай нээс дэлхэйн мэдээжэ, дабтагдашагүй шэнжэлтэй байгаалиин тухай hайхан, гүнзэгы байдалнай сэхэ нүлөөлнэ бшуу. Гол горхоной хүнүүсэр шарьян урдахань, тасралан газарта [illegible] хоолосой [illegible] ой тайгын амидарал [illegible] бүхыдэ түймэрhөө ой модоёо хамгаалха — ажабайдалнай амин шухала асуудал мүн гэжэ тобшолоё. Энэмнай гансашье ойн харуулай хүдэлмэрилэгшэдэй бэшэ, харин эрхэтэн бүхэнэй уялга мүн.

А. ЧЕКЕРЕНДА,
Забайкалиин авиабаазын хүдэлмэрилэгшэ.

АХА ДҮҮГЭЙ ХАНИ БАРИСААН ТУХАЙ

Довженкын нэрэмжэтэ Киевскэ киностудида болгар уран зохёолшо Иван Крумов, кинорежиссёр Николай Мащенкын сценаряар «Карастояновы» гэhэн телефильм буулгаба. Гурбан серитэй уран hайханай энэ фильмын гол удхань хадаа болгар патриот-интернационалистнууд Карастояновтан тухай баримтата хөөрөөн болоно. Георгий Димитровэй соратник Александр Карастояновай фашизмда эсэргүү тэмсэл тэрэнэй Лили басаганай ажабайдалда нүлөөлhэн байна. Лили журналистка, Советскэ Союзай хоёр дахин Герой А. Ф. Фёдоровой партизанска соединениин сэрэгшэн байhан.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фильмhээ хэhэг.
ТАСС-ай фотохронико.

СПОРТ

ТОБШОХОНООР

БОКС. РСФСР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадын тоосоондо боксоор Алас-Дурна зүгэй зонай мүрысөөн Благовещенск хотодо дүүрэбэ. Манай республикын суглуулагдамал командаhаа Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнүүд спортын мастернууд Валерий Галданов, Бадма Батуев гэгшэд илалта туйлаажа, зонын чемпионууд болоо. Энэ институдай студент спортын мастер Юрий Мангатаев мүнгэн медаляар шагнагдаhан байна. Буряадай хүдөө ажахын институдай студент, спортын мастер Данзан Цыренов, ВСТИ-дэ hурадаг спортын мастерта кандидадууд Виктор Сальников, Владимир Цыпылов гэгшэд гурбадахи hууринуудые эзэлhэн байха юм. Тингэжэ эдэнэр бултадаа РСФСР-эй мүрысөөндэ хабаадаха болобо.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. «Правда» газетын шанда хүртэхын түлөө хүнгэн атлетикын уралдаагаар бүхэсоюзна мүрысөөн Ессентуки хотодо боложо байна. Уласхоорондын классай спортын мастер П. Яковлев, СССР-эй спортын мастернууд В. Ковалев, Г. Темников, Е. Ситникова, О. Рымарева болон бусад эндэ республикынгаа спортын нэрэ хүндые хамгаална.

ВОЛЕЙБОЛ. СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө эрэшүүлэй дунда волейболоор Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн Улаан-Үдын түмэр замай техникумэй спортзал соо үнгэрэгдэжэ байна. Омскын, Курганай, Шэтын, Приморнин, Яхадай АССР-эй Мирный хотын, Улаан-Үдын суглуулагдамал командануд мүрысөөндэ хабаадана.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

«БЭРХЭЛ БАЙНАТ!»

— Японодо бидэниие hайнаар угтаа. Тэндэхи хүнүүд манай хатар наадые hонирхон хараhан байха гэжэ hананаб, — гээд Красноярай хизаарай Соёлой управлениин начальник Евгения Пономарева АПН-эй корреспондентдэ мэдээсэбэ.

«Гүрэнэй Красноярска хатарай ансамблиин гастрольнууд Японой искусстводо дуратайшуулда ехэтэ hайшаагдаа. Японодо амжалтатай ябаhанайтнай түлөө, мүн манай бата бэхи хани барисаанай түлөө зүрхэнэй баяр хүргэхыемнай зүбшөөгыт» гэhэн удхатай дурасхаалта грамота Японой концертнэ «Мин-он» гэжэ томо ехэ эмхиин хүтэлбэрилэгшэд сибириинхидтэ барюулаа hэн.

— Бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоhон коллективүүдые уридаг заншалтай «Мин-он» кампаниин Миланай Ла Скала театртай, Бельгиин национальна балетдтэй, Мюнхенэй оперотой хамта Сибириин ансамблине нэгэ списогтэ оруулhандань ехэ баяртайбди, — гээд Евгения Пономарева хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — 43 үдэр энэ орон соогуур аяншалхадаа, ансамбль Японой гуша гаран городто концерт табяа. 37 концертые 70 мянга гаран хүн хараhан байха.

Японой түб хотодо оршодог «Токио косей нэнкин» гэжэ зал соо сибириинхидэй түрүүшын концерт үнгэрөө hэн. Эндэ сугларhан 2,5 мянган хүн юрын харагшад бэшэ байгаа. Тэдэ гол түлэб хореографиин, арадай хатарай мэргэжэлтэд, искусство шэнжэлэгшэд, уран hайханай факультедүүдэй багшанар, журналистнууд байгаа. Шалгагшад мэтээр сибириинхидые шэнжэлэн харахаяа ерэhэнээ тэдэнэр нюугаагүй. Искусство гээшые hайн ойлгохо мэргэжэлтэд бэйна ха юм. Гэбэшье концертын hаял эхилээд байхада, сугларагшад бэеэ барингүй, нэрьемэ шангаар альга ташажа, зарим номернуудые дахяад дабтахыень гуйжа захалаа hэн. Гадна «hайдаа!», «Гоё байна!» гэжэ байгаад ород хэлэн дээрэ магтаба. «Түрүүшын концертын туйлай ехэ амжалта хадаа бүхы аяншалгымнай аза талаанай бата эхи табяа hэн, — гээд гастролие эмхидхэгшэд hүүлдэнь дурсан хөөрэбэ. Билетүүд 20 доллар хүрэтэр сэнтэй байбашье, концерт түбиха үдэрhөө холо урид дуhашоод байгша hэн. Японодо нимэ ушар тон хомор юм».

СССР-эй арадай артист, ансамблиин уран hайханай хүтэлбэрилэгшэ Михаил Годенко коллективэй концертнэ программые зорюута бэлдэн билгаhан байгаа. Жэшээнь, Японодо олоной дуратай «Юкино фуру мати-о» гэжэ арадай дуун программада оруулагдаа hэн. Харагшад тэрэ дууе заатагүй нэрьемэ альга ташалгаар угтадаг байба. Харин гүйсэдхэлгэ Японодо дууладагhаа hурагтай hонин гэжэ шүүмжэлэгшэд тэмдэглээ. Сибириинхид гэсал онол шадабаряараа, уран нугалбаряараа харагшадай дура татаа бэшэ, харин түрэhэн гараhан газартаа ямар зэргэ дуратай байhанаа дамжуулжа шадаа, хатар наадан хэлэн дээрэ Сибириин мүнөөнэй болон ерээдүй байдал тухай хөөрэжэ үгөө гэжэ хэблэл бэшээ hэн.

Сибириин ансамблиин эмхидхэгдэhэнhээ хойшо хорин табан жэл үнгэрөө. Энэ жэлнүүдэй туршада табяад орой харагшад тэрэнэй искусстватай танилсанхай. Латин Америкын олонхи гүрэнүүдтэ болон США, Франци, ФРГ, Инди, Вьетнам гэхэ мэтэ оронуудта тэрэ концерт наада харуулhан байна.

«Сибириин ансамблиин концертнүүд Японой уларилай зониие баясуулха, гайхуулха», — гэжэ «Мин-оной» түлөөлэгшэ совет коллективэй гастролиин урда тэд мэдээсээ hэн. Энэ hанамжань зүйтэйл байгаа ха.

Борис ИВАНОВ,
АПН-эй корреспондент.
Эрхүү.

Хилын саанаhаа

ТАСС АПН

ХАМТЫН МЭДЭЭСЭЛ

СОФИ. Советскэ Союз болон социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудтай Палестинын ба араб национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдэй холбооё hуларуулха гэhэн бүхы hэдэлгэнүүд араб арадуудай аша туhада зүрюу харша байна, тиимэhээ империализм ба сионизмда эсэргүү тэдэнэй тэмсэлдэ хоро хүргэнэ гэжэ Болгари, Палестиные сүлөөлхэ эмхи этигэн найдана гээд ООП-ой Гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Я. Арафадай хани ёhоной албанай хэрэгээр НРБ-дэ ерэжэ, БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живковтэй хэhэн хөөрэлдөөнүүд тушаа хамтын мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Һүүлэй үедэ Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалай улам түгшүүрилтэй бололго Холбоото Штадуудаар дэмжэгдэдэг Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгын үрэ дүн болоно гэжэ уулзалгын үедэ тэмдэглэгдээ гээд мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Хабаатай бүхы талын, тэрэ тоодо ООП-ой хабаадалгатайгаар Дүтын Зүүн зүг тушаа уласхоорондын конференци зарлаха гээшэ, энэ райондохи түгшүүрилые hуларуулха, сэрэг дайнай хёмороо зүришэлдөөе бага болгохо бодото харгы нээхэ байна.

Араб оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой Фестэ болоhон зүблөөн дээрэ батагдан абтаhан Палестинын асуудалые, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые шиидхэлгын гол ёhонуудта уулзалгын үедэ үндэр сэгнэлтэ үгтэhэн байна гэжэ документ дотор тэмдэглэгдэнэ. Эдэнь Советскэ Союзай оруулhан дурадхалнуудтай тааралдана.

Ливанда эсэргүүгээр Израилиин үүдхэhэн ээрхэг түримхэй ябуулгые хоёр тала эрид буруушааhан байгаа.

КУБЫН МЕДИГҮҮДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

ГАВАНА. Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ф. Кастрын түрүүлэлгэ доро болоhон Кубын медицинын hуралсалай эмхи зургаануудай багшанарай ба hурагшадай зүблөөн эндэ дүүрэбэ. 3 мянга гаран делегат медицинын хүдэлмэрилэгшэдые hурган бэлдэлгын шанарые дээшэлүүлхэ, республикын элүүрые хамгаалгые саашадань hайжаруулха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн байгаа.

Хүдөө нютагай хүн зоной элүүрые хамгаалгые улам дэhөөрнь hайжаруулха талаар Кубын парти, правительствын табиhан зорилгонуудта хабаатай асуудалнууд зүблөөнэй хүдэлмэридэ шухала hуури эзэлбэ.

Никарагуагай элүүрые хамгаалгын министрэй орлогшо Рёне Дарсе зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Кубын медигүүдэй энэ орондо үзүүлhэн интернациональна туhаламжада үндэр сэгнэлтэ үгөө. Тэдэнэй шэн габьяа, баатаршалга, hайн hайхан мэргэжэлдээ бэеэ үгэнги байлга Никарагуагай бүхы врачнуудта, студентнэр-медигүүдтэ толотомо жэшээ болоно гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

АМЖАЛТАТАЙГААР НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ

ДЕЛИ. Газарые тойрон дабшадаг «Рохини» түхэлэй Индиин хэмэл одон Индиhээ табигдаба. Индиин «СЛВ-3» гэжэ замбуулинай ракетын туhаламжаар тэрэ ниидхүүлэгдээ. Республикын премьер-министр Индира Ганди Андхра-Прадеш штадай эрье шадархи Шрихарикота арал дээрэhээ Индиин замбуулинай шэнжэлгэнүүдэй эмхиин (ИСРО) космодром дээрэhээ тэрэнэй ниидхүүлэгдэхын хойноhоо адаглан хараhан байна. Ороной элдэб заха булангуудта ажаhуудаг олон миллион хүн зон тэрэнэй ниидхүүлэгдэхые хараба.

41,5 килограмм шэгнүүртэй «Рохини» түхэлэй «РС-Д-2» хэмэл одон дээрэ тодхогдон табигданхай. Индиин эрдэмтэдэй бүтээhэн аппаратура Газарай нюрууе шэнжэлхэ, хэмэл одоной дабшаса тухай баримтануудые абаха арга олгохо юм.

Хэмэл одые ниидхүүлгэ замбуулинай дайдые шэнжэлгын Индиин национальна программын ээлжээтэ шата болоно. Индиин замбуулинай эрдэм наукые хүгжөөлгэдэ Советскэ Союзтай харилсаан шэнэ туhа хүргэhэн байгаа. СССР-эй туhаламжаар «Ариабата», «Бхаскара-1», «Бхаскара-2» гэжэ Индиин түрүүшын хэмэл одод ниидхүүлэгдэн табигдаа hэн.

ЩЕЦИНДЭ БОЛОҺОН ЖАГСААЛ

ВАРШАВА. Польшын залуушуулай олон мянган хүнhөө бүридэhэн жагсаал Польшын томо ехэ промышленна ба соёлой түбтэ — Щецин хотодо болобо. «Бидэ Одерой эрьенүүдые сахин хамгаалнабди» гэhэн уряа доро тэрэ үнгэрhэн байгаа. ФРГ-гэй зарим бүлэгөөрхидэй үhөө хяhаа нэхэhэн ябуулгануудта, Польшо тушаа баруунай гүрэнүүдэй дайсан харша политикада эсэргүүсэлтын тэмдэг болгожо, социалис Польшын залуушуулай холбоон тэрэниие эмхидхэhэн байна.

Хёмороо зүришэлдөөе үргэдхэхэ, буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээн гаргаха гэhэн империалис политика эб найрамдалда ехэ аюул гэхёолдуулна гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай секретарь В. Свиргонь жагсаал дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. ФРГ болон Баруун Европын бусад хэдэн оронуудта американ ракетно-ядерна буу зэбсэгүүдые тодхон табиха гэhэн hуроотэ аюул Европо түбидэ тохёолдуулагдажа байна. Эдэ буу зэбсэгүүд манай орон тээшэ шэглүүлэгдэн тодхогдохо юм.

«Бидэ Одерой эрьенүүдые сахин хамгаалнабди» — мүнөө энэ уряа Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай хэрэг хангалгада тэдэнэй залиршагүй бэеэ үгэнги байлга, ядерна дайнай аюулhаа хүн түрэлтэниие аршалан хамгаалха гэhэн уряа болоно. Польшо социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай бата хубинь, Европодо ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай эдэбхитэй эрхэ нүхэсэл байгаа, байнашье, саашадаашье байха гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Патриотическа жагсаалда хабаадагшад Эхэ оройдоо үнэн сэхэ байхые, Одер, Нис мүрэнүүд дээрэ, Балтиин далай дээгүүр гарадаг Польшын хилэнүүдые найдамтай хёрхоор сахин хамгаалхые шиидэнхэй байhанаа мэдүүлбэ.

РЕЙГАН КОЛЬ ХОЁРОЙ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ВАШИНГТОН. Президент Р. Рейган болон хани ёhоной албанай хэрэгээр США-гай ниислэл хотодо нэгэ үдэрөөр ерэhэн ФРГ-гэй федеральна канцлер Г. Коль хоёрой хоорондо хөөрэлдөөнүүд Сагаан байшан соо болобо.

Хоёр талын харилсаан, уласхоорондын асуудалнууд, тэрэ тоодо зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи харилсаан, Женевэдэ боложо байhан совет-американ хөөрэлдөөнүүд, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тодхон табиха тухай НАТО-гай түсэбүүд, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаhан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй Мадридта боложо байhан уулзалганууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

572 американ далита ракетэ болон «Першинг-2» түхэлэй ракетэ Европын газар дайда дээрэ тараан тодхохо түсэбүүдhээ США арсахые hанаашалнагүй гэжэ Вашингтоной захиргаанай удамаршан хөөрэлдөөнүүдэй hүүлээр журналистнуудай урда үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. «Зүүнэй оронуудтай хэлсээ баталха шухала байhан» тухай ФРГ-гэй канцлер мэдүүлхэ зуураа, Женевэдэ үгээ ойлголсолгонуудай туйлагдаагүй haань, американ ракетэнүүдые газар дайда дээрээ тараан тодхуулха тухай «найдуулгана» ФРГ бэелүүлхэ юм гэжэ баталба. Баруун Европын, тэрэ тоодо Баруун Германиин олониитын буруушааhа байгаашье haань, энэ хэгдэхэ юм.

Худалдаа наймаанай экономическа асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгын үедэ США-гай ба Баруун Европын хоорондо тодорхой арсалдаа хёмороонууд бии байна.

АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР МЕКСИКЭ ЕРЭБЭ

ВАШИНГТОН. США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Шульц, финансын министр Д. Риган, худалдаа наймаанай министр М. Болдридж албанай хэрэгээр Мексикэ ерэбэ. Гүрэнэй департаментын мэдээсэhэнэй ёhоор, гурбан үдэрэй турша соо тэдэнэр Мексикын правительствын түлөөлэгшэдтэй «үргэн олон асуудалнуудые», тэрэ тоодо Түбэй Америкэдэ США-гай бэелүүлдэг политикые, хоёр талын экономическа асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхые хараална.

Тэдэнэй нэгэн — юстициин министр У. Смидэй «Түбэй Америкын асуудалнуудые тэндэ зүбшэн хэлсээд, бусажа ерэhэнэй hүүлхэнээр нэгэ хоногой үнгэрhэн хойно гурбан министрэй дэлишэлгэдэ гараhаниинь онсо шэнжэтэй байна». Шэнжэлэгшэдэй hанамжын ёhоор, Түбэй Америкэдэ США-гай бэелүүлдэг политикые Мексикын захиргаанай буруушаажа байhанhаа уламжалан, Вашингтон урда хүршэтээ иимэ «эдэбхитэй» хөөрэлдөө хэхэ ушартай болобо. Сальвадортохи хёмороо зүришэлдөөе амгалан гуримаар, политическэ аргаар гуримшуулан шиидхэхэ шухала гэжэ Мексикын правительство нэгэнтэ бэшэ хэлэhэн байгаа. Сальвадорто Вашингтоной бэелүүлдэг политикые эрид шууд буруушаагаа hэн. Нэгэн доро Мексикэ Никарагуагай революционно правительствые дэмжэнэ. Сомосын банданудай туhаламжаар США тэрээндэ эсэргүү соносхогдоогүй дайн үүдхээд байнхай.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ. «1983 оной хабарай агротехникэ» — А. Емельяновай, В. Осиповой, Б. Бохиевай статья. «Хурамхаанай районой ажалша коллективүүдэй вахта» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаhанда. «1983 оной хабарай агротехникэ» — А. Емельяновай, В. Осиповой, Б. Бохиевай статьягай түгэсхэл. (Эхиниинь 1-дэхи хуудаhанда). КПСС-эй Центральна Комитедтэ. (Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи хуудаhанда).

Гурбадахи хуудаhанда. Забайкалида В. И. Ленинэй соратнигуудай хэhэн ажал хүдэлмэри» — П. Хаптаевай статья. «Шагнагшадта дурадхагдана» — Л. Ивановагай статья. Хилын саанаhаа абтаhан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Ойн баярай тэмдэглэлнүүд» — Б. Натаинскиин мэдээсэл. «Шиидхэгдэхээр болоhон асуудал» — Е. Дульскиин мэдээсэл.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Л. В. Бетховен. «Скрипкэ ба фортепиано дээрэ наадагдаха 7-дохи соната». 10.20 — В. И. Ленин. Страницы жизни». «Зову живых» — 1-дэхи фильм. 11.25 — «Арадай аялга дуунууд». 11.40 —«Ан амитадай аймагта». 12.40 — Шэнэ hонин (12.45 час хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ hонин. 15.30 —«Хүн — газарай эзэн». 16.25 — «Ород хэлэн». 16.55 — «Дэхёогоо үгыт, горнистнар!». 17.25 —«День приходит, песни приносит» — хүгжэмтэ фильм.

Москва. 18.45 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Канадын ба СССР-эй суглуулагдамал командануд наадахэ. ФРГ-hээ дамжуулагдаха. 21.00 — «В. И. Ленин. Страницы жизни» «Отчий дом» — 2-дохи фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Ленинэй нэрэ хэтэдээ мүнхэ» — уран шүлэгүүдэй композици. 23.00 — Духовой оркестр зэдэлнэ. 23.45— «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 —Немец хэлэн. 13.35 — Түүхэ. 9-дэхи класс. «Коллективизациин хараа шугам». 14.05— «Таанадта, түрэлхид!». 14.35— Обществоведени. 10-дахи класс. «КПСС — хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай парти мүн». 15.05 — «СССР-эй арадуудай хүгжэм» 15.30 — Н. В. Гоголь. «Шинель». 16.05 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». «Совет засагай ээлжээтэ зорилгонууд». 16.45 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.55 —Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 17.00 — А. С. Пушкинай шүлэгүүдээр найруулагдаhан романснууд. 17.40 — «Таанадта, агитаторнууд болон политинформаторнууд».

Москва. 17.55 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 18.30— «Зураг бүхэндэнь — нарачи».

Улаан-Үдэ. 18.45 — Соносхолнууд. 18.55 — «Комсомолой эдэбхитэдэй hургуули». 19.25 — Киноочерк. 19.35— Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо. «Ахалагша классайхидай клуб». 20.15 — Баримтата фильм.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 21.35 — А. Хачатурян. «Спартак» баледhээ хүгжэм. 22.00 —«Время». 22.35 — «Поединок» — уран hайханай фильм.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Хайрата хүбүүн, нүхэр, эсэгэ, дүү

ЦЫБЕНОВ
Булат Доржиевичай

хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэн, сагhаа урид наhа бараhан тухай түрэлхидынь гүнзэгы гашуудалтайгаар мэдээсэнэ.

Солнечная үйлсын 29-дэхи гэрэй 44-дэхи байраhаа апрелиин 21-дэ үдэрэй 14 сагта бэень хүдөө гаргагдаха.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000.

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор — 2-50-96 приемная — 2-54—54, зам редактора - 2-68-08 зам редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50 52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56 23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64 -36, 2-63-86 советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54 93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли
Н-03383. Заказ № 92. Индекс 04649.